

**OCENA STANU I EFEKTYWNOŚCI POMOCY SPOŁECZNEJ
W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM ZA 2006 ROK**

**PODLASKI URZĄD WOJEWÓDZKI
WYDZIAŁ POLITYKI SPOŁECZNEJ**

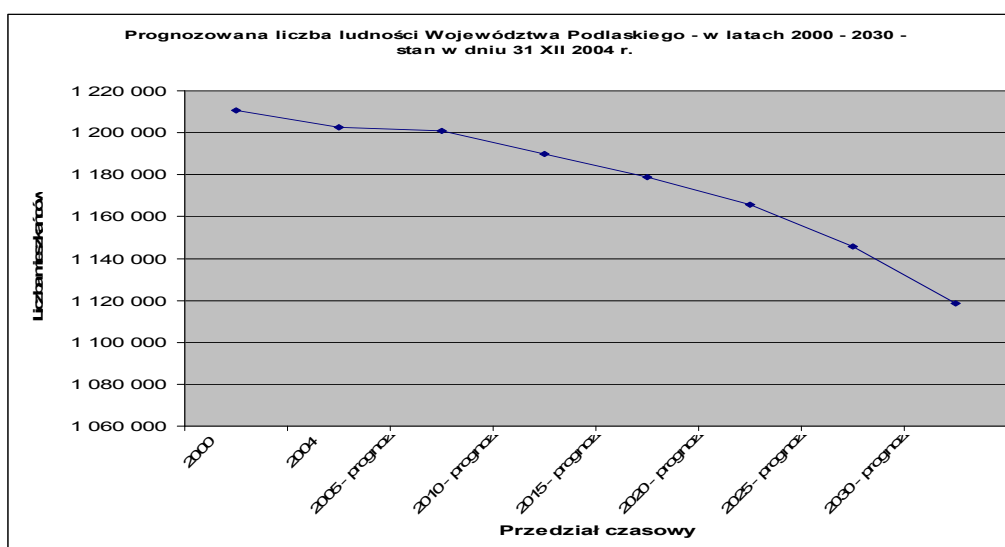
Białystok, kwiecień 2007r.

SPIS TREŚCI

I. KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA DEMOGRAFICZNA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO	3
II. UWAGI OGÓLNE	8
III. STAN I EFEKTYWNOŚĆ POMOCY SPOŁECZNEJ	9
1. Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej	9
1.1 Utworzenie u utrzymanie ośrodków pomocy społecznej	9
1.2 Zatrudnienie	10
1.3 Doskonalenie zawodowe	12
2. Zakres i rodzaj pomocy społecznej udzielanej przez gminy	13
2.1 Zakres i rodzaj pomocy społecznej udzielonej mieszkańcom gmin, w układzie powiatowym, z uwzględnieniem powodów jej przyznania	13
2.2 Pomoc w formie zasiłków pieniężnych i w naturze	16
a) zadania zlecone	16
b) zadania własne	19
3. Pomoc osobom bezdomnym	30
4. Krajowy Program Przeciwdziałania przemocy w Rodzinie	34
5. Realizacja zadań w zakresie utrzymania i rozwoju systemu informatycznego w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej	38
6. Domy pomocy społecznej	41
7. Ośrodki wsparcia	45
7.1 Powiatowe ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.	45
7.2 Program wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi	46
7.3 Inne ośrodki wsparcia	47
8. Opieka nad dzieckiem i rodziną	47
8.1 Placówki opiekuńczo –wychowawcze	47
8.2 Ośrodki adopcyjno-opiekuńcze	51
8.3 Rodziny zastępcze	52
8.4 Pomoc na usamodzielnianie pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych i osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze	53
8.5 Finansowe wspieranie programów z zakresu „Opieki nad dzieckiem i rodziną”	55
9. Pomoc uchodźcom	56
IV. WYNIKI KONTROLI	59
V. UWAGI KOŃCOWE I WNIOSKI	61

I. KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA DEMOGRAFICZNA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Według danych GUS na dzień 31 grudnia 2005r. w województwie podlaskim zamieszkiwało 1.199.689 osób¹. Oznacza to spadek liczby mieszkańców w stosunku do 2004 roku o 2.736 osób. Jest to spadek nieznaczny, bo zaledwie o 0,23%, jednakże od 1999 roku wyniósł on już 2%, co potwierdza prognozowaną wieloletnią niekorzystną tendencję zmniejszania się liczby mieszkańców w województwie.

W miastach mieszkało ogółem 709.950 osób (59,2% ogółu), na wsi odpowiednio 489.739 osób (40,8%). Spadek liczby mieszkańców dotknął zarówno miasta, jak i wieś, przy czym o ile w miastach było to 858 osób, tj 0,1% , to na wsi liczba ludności zmniejszyła się o 1.858 osób, tj. o 0,4%.

Największe miasta, to „stolica” województwa – Białystok (291,8 tys. mieszkańców; nieznaczny spadek w stosunku do końca 2004r.), Suwałki (69,3 tys. – nieznaczny wzrost) i Łomża (63,8 tys. – nieznaczny spadek).

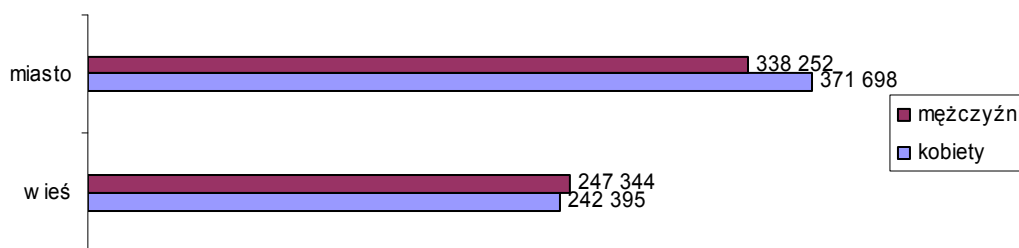
Największym powiatem „ziemskim”, zarówno pod względem powierzchni jak i liczby mieszkańców, był powiat białostocki (139,9 tys.), którego ludność nieznacznie wzrosła w ostatnim roku i stanowiła 11,66% ogółu mieszkańców województwa. W pozostałych

¹ Dane GUS za 2006r. podają liczbę mieszkańców 1.196.101, a zatem spadek jest jeszcze większy”; ponieważ jednakże brak jest jeszcze pozostałych danych za miniony rok – w tekście operowano danymi statystycznymi wg stanu na 31.XII.1005r.

powiatach (poza łomżyńskim, w którym ilość mieszkańców zwiększyła się o 0,1%) liczba ludności nieznacznie zmalała. Najmniejszym liczebnie powiatem nadal był powiat sejneński (21,5 tys.), a jego mieszkańcy stanowili zaledwie 1,79% ludności województwa.

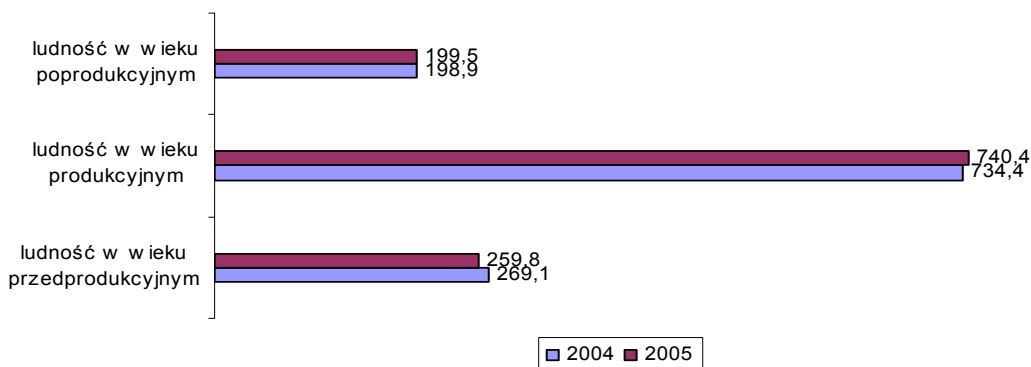
W strukturze demograficznej ze względu na płeć, tak jak w latach poprzednich, dominowały kobiety (614,1 tys.), co szczególnie uwidaczniało się wśród osób powyżej 50 roku życia, w związku ze statystycznie wyższą umieralnością mężczyzn, niż kobiet w tej grupie wiekowej. Kobiety stanowiły większość wśród mieszkańców miast (52,36%), natomiast mniejszość wśród osób mieszkających na wsi (49,49%) .

Struktura demograficzna w g płci i miejsca zamieszkania

Wśród ogólnej liczby mieszkańców województwa dominującą grupę (61,7%) stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. Ich liczba wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 6 tysięcy (0,8%). Jednocześnie kolejny rok z rzędu wystąpiły negatywne zjawiska demograficzne, polegające na zwiększeniu się o 0,3% liczby osób w wieku poprodukcyjnym, która w ogólnej populacji stanowiła 16,6%, i dalszemu zmniejszeniu się (o 9,3 tys. tj. o 3,5%) liczby osób w wieku przedprodukcyjnym.

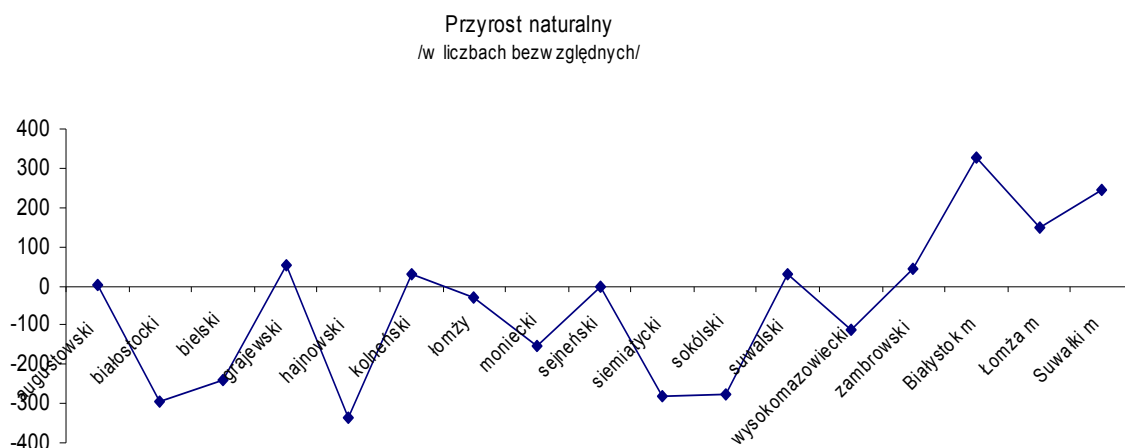
Struktura ludności w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym

Trendy te wynikają z wchodzenia roczników wyżu demograficznego w wiek aktywności zawodowej, ogólnej tendencji starzenia się społeczeństwa i ujemnego przyrostu naturalnego.

Rok 2005 był bowiem drugim kolejnym rokiem, w którym w województwie podlaskim wystąpił ujemny przyrost naturalny, który w liczbach bezwzględnych wyniósł - 845, przy czym w miastach wyniósł +803, natomiast na wsi -1.648.

Dodatni przyrost naturalny wystąpił w trzech największych miastach województwa oraz w powiatach: augustowskim (+1) grajewskim (+54), suwalskim (+28) i zambrowskim (+42). W pozostałych 10 powiatach ziemskich ten przyrost był ujemny od -2 w powiecie sejneńskim do -293 w powiecie białostockim. W przeliczeniu na 1.000 mieszkańców najgorszy wskaźnik przyrostu naturalnego wystąpił w powiatach: hajnowskim (-6,8), siemiatyckim (-5,6), bielskim (-3,9), sokólskim (-3,8) oraz monieckim (-3,5).

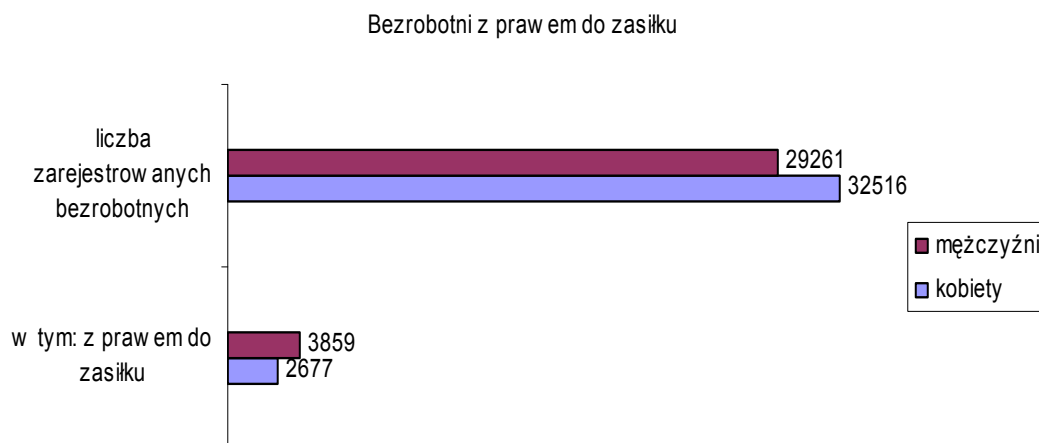

Korzystniej natomiast kształtował się wskaźnik bezrobocia, który w województwie podlaskim na koniec 2006 r. wyniósł 13,3% (w kraju -14,9%), tj. o 2,2% mniej niż w 2005 roku. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na koniec grudnia 2006r. wynosiła 61.777 i w stosunku do 2005r. zmniejszyła się o 11.420 osób. Najwyższa stopa bezrobocia nadal utrzymywała się w powiatach grajewskim (22,8) i sejneńskim (20,7), najniższa natomiast w powiatach: bielskim (9,0), wysoko-mazowieckim (9,3) i siemiatyckim (9,9). Jednocześnie 1.274 osoby były zarejestrowane jako poszukujące pracy.

Wśród zarejestrowanych bezrobotnych, kobiety stanowiły 52,6% (32.516 osób), przy czym najwięcej bezrobotnych kobiet było w rejonie działania PUP w Suwałkach (61,5%), zaś najmniej w powiecie sejneńskim (44,0%).

Spośród wszystkich zarejestrowanych, tylko 6.536 osób (10,6%) było uprawnionych do zasiłku, w tym 2.677 (8,2%) ogółu zarejestrowanych bezrobotnych kobiet.

Bezrobotna młodzież, tj. osoby do 25 roku życia, stanowiła 22,9% (14.172 osoby) ogółu bezrobotnych, w tym liczba bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki wyniosła 3.431 (5,6% ogółu zarejestrowanych).

Natomiast bezrobotni powyżej 50 roku życia stanowili 19 % (11.715 osób) ogółu zarejestrowanych i byli w największej liczbie mieszkańcami powiatu hajnowskiego, Białegostoku i Suwałk, najmniejszą grupę stanowili natomiast w powiatach zambrowskim i kolneńskim. Bezrobotne osoby niepełnosprawne (2.368 osób) stanowiły 3,8 % ogółu zarejestrowanych, a największa ich liczba wystąpiła w rejonie działania PUP w Hajnówce (6,2% wszystkich bezrobotnych), Białymstoku (5,7%) i Bielsku Podlaskim (5,5%), zaś

najmniejsza w powiatach: sejneńskim (0,8%) grajewskim i wosoko-mazowieckim (po 1,1%).

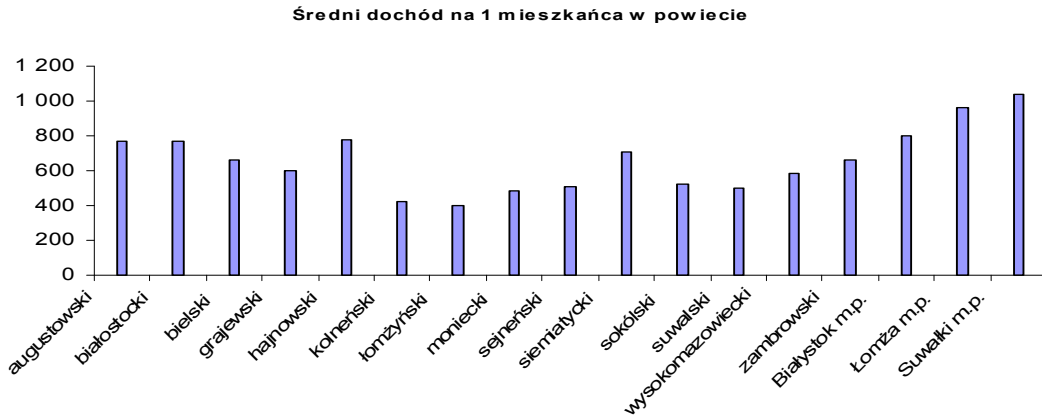
Rejestrowane bezrobocie na wsi wyniosło 36,6% ogółu bezrobotnych (22.606 osób), w tym liczba bezrobotnych kobiet wyniosła 10.999. Tu jednak w znaczącym stopniu występowało bezrobocie ukryte, wynikające z nadmiaru rąk do pracy w gospodarstwach rolnych, które jednakże nie jest rejestrowane i nie daje prawdziwego obrazu sytuacji w tym zakresie.

Pracujących wg stanu na 31 grudnia 2005r. było 387.933 (niewielki spadek w stosunku do roku poprzedniego), z tego aż 294.751 w sektorze prywatnym. Najwięcej pracujących było w rolnictwie – 136.681 osób (w tym kobiety stanowiły 41,1%), przemyśle -58.615 (w tym kobiet 32,5%) oraz handlu i naprawach - 51.136 (w tym kobiet 51,7%). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 2.192,77 zł.

Uprawnionych do emerytur lub rent było 279.096 osób, w tym 114.772 rolników, natomiast przeciętne świadczenie emerytalne i rentowe wyniosło 1.023,31 zł (na wsi było to 733,26 zł).

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych wynosił 724,68 zł, w tym 265,74 zł ze świadczeń społecznych i pomocy społecznej. Dochód do dyspozycji wyniósł 691,45 zł, natomiast przeciętne miesięczne wydatki na osobę w gospodarstwach domowych wyniosły 650,06 zł, z tego najwięcej na żywność (30,5%) i użytkowanie mieszkania (20%), a najmniej na edukację (1,53%).

Niekorzystne tendencje w strukturze ludnościowej mieszkańców woj. podlaskiego, ujemny przyrost naturalny, „starzenie się” społeczeństwa, nadal stosunkowo wysokie bezrobocie i bezrobocie ukryte, migracja ludności (w tym migracja zarobkowej w obrębie Unii Europejskiej) wpływają w sposób istotny na zamożność mieszkańców oraz dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego, co z kolei wpływa na wysokość inwestycji samorządów w infrastrukturę regionu i wyznacza poziom zamożności społeczeństwa w województwie. W latach 2000 – 2005 dochody własne gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w ujęciu powiatowym) wzrosły o około 40%, przy czym wzrost ten nie był równomierny dla wszystkich jednostek.

Najwyższe dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca wystąpiły w gminach: Mielnik (3.600,34 zł), Michałowo (1.632,86 zł), i Suraż (1.451,65 zł), a najniższe w gminach: Kolno (244,76 zł), Radziłów (244,95 zł), Przytuły (252,36 zł) i Turośl (258,06zł).

II. UWAGI OGÓLNE

Zgodnie z art. 22 pkt 11 ustawy z dnia 12.03.2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64 poz. 593 z późn. zmianami) do zadań wojewody należy ocena stanu i efektywności pomocy społecznej, z uwzględnieniem bilansu potrzeb sporządzonego przez samorząd województwa. W związku powyższym oceny stanu i efektywności pomocy społecznej za 2006r. dokonano z wykorzystaniem:

- 1/ „Bilansu potrzeb w zakresie pomocy społecznej w województwie podlaskim na 2006r”²
- 2/ sprawozdań MPiPS-03 oraz informacji sporządzonych za 2006r. przez ośrodki pomocy społecznej, realizujące zadania pomocy społecznej w gminie i powiatowe centra pomocy rodzinie, wykonujące zadania te na poziomie powiatu oraz ich porównanie z danymi dot. 2005r.,
- 3/ ustaleń dokonanych w wyniku kontroli:
 - ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie w zakresie prawidłowości realizacji zadań własnych oraz zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminy i powiaty,
 - domów pomocy społecznej w zakresie przestrzegania standardu świadczonych usług oraz realizacji programów naprawczych,
 - placówek opiekuńczo – wychowawczych w zakresie przestrzegania standardu usług oraz standardu opieki i wychowania,

² Opracowanie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego; w dalszej części „oceny” nazywane Bilansem

- środowiskowych domów samopomocy pod względem zakresu i jakości świadczonych usług,
- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w zakresie zgodności zatrudnienia pracowników z wymaganymi kwalifikacjami.

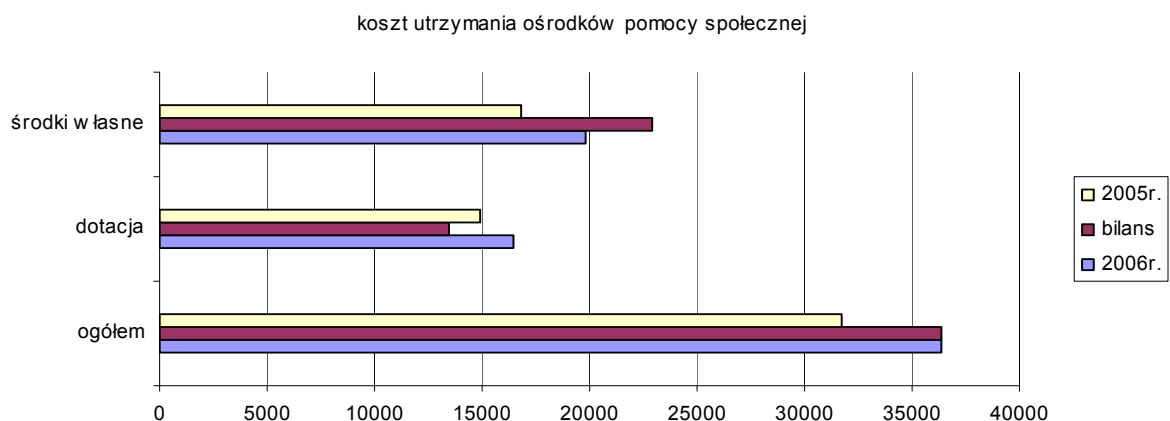
III. STAN I EFEKTYWNOŚĆ POMOCY SPOŁECZNEJ

1. Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej

1.1 Utworzenie u utrzymanie ośrodków pomocy społecznej

Zgodnie z Bilansem koszty utrzymania w 2006r. ośrodków pomocy społecznej i zapewnienie środków na wynagrodzenia zatrudnionych w nich pracowników gminy oszacowały na 36.593 tys. zł, w tym środki własne zaplanowano w wysokości 22.937,7 tys. zł., a dotację budżetową – w wysokości 13.415,3 tys. zł. Prawie wszystkie gminy zasygnalizowały brak środków na wynagrodzenia, w tym na wypłatę dodatku 250 zł dla pracowników socjalnych świadczących pracę socjalną.

Z analizy sprawozdań wynika, że koszt utrzymania ośrodków wyniósł w roku ubiegłym 36.403 tys. zł (2005r. – 31.703,4 tys. zł), w tym środki własne – tylko 19.794,5 tys. zł (2005r. 16.794,7 tys. zł), a dotacja budżetowa wyniosła 16.473,5 tys. zł (2005r. – 14.908,7 tys. zł), i to właśnie z dotacji sfinansowana została w całości wypłata dodatków dla pracowników socjalnych.

Średnio udział środków własnych gmin w kosztach utrzymania ośrodka pomocy społecznej wyniósł 54,75% (w 2005r. – 52,97%). Największy udział środków własnych

wykazały, podobnie jak w 2005r., gmina Kolno (74,63%), oraz miasta Suwałki (71,67 %) i Białystok (70,01%), a najmniejszy gminy: Puńsk (0,28%), Sokółka (1,73%) i Brańsk (3,30%). Gmina Wizajny nie wykazała żadnego zaangażowania środków własnych w realizację tego zadania.

1.2 Zatrudnienie

We wnioskach końcowych „Bilansu potrzeb...” stwierdzono, że „istotną kwestią pomocy społecznej na Podlasiu wydaje się być niedostateczny poziom zatrudnienia.” i że „ze względu na brak środków finansowych liczba pracowników socjalnych... jest mniejsza niż wymagają tego przepisy prawa.” Z załączonej do Bilansu tabeli nr 14 wynika, że w roku 2006 planowano zatrudnienie 65 pracowników socjalnych w 50 gminnych ośrodkach pomocy społecznej w liczbie od 1 (większość gmin) do 4 (m. Bielsk Podlaski i m. Hajnówka). Jednocześnie jako zagrożenia, które mogły uniemożliwić realizację planowanego zatrudnienia, wskazano przede wszystkim brak środków, a także w gminie Radziłów „brak zrozumienia w tym zakresie przez samorząd lokalny”, w gminie Łomża – „brak zgody wójta, a tym samym brak środków na wynagrodzenie”, a w gminie Wąsosz – brak osób z odpowiednimi kwalifikacjami. W Bilansie nie podano jednak rzeczywistych braków w zatrudnieniu przy uwzględnieniu normy, wynikającej z art.110 ust.11 ustawy o pomocy społecznej.

Ze sprawozdania MPiPS-03 wynika, że w 2006 roku **zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej** w porównaniu do roku poprzedniego wzrosło o 60 osób, w tym o 32 pracowników socjalny i o 27 „pozostałych pracowników”, co wynika z realizacji przez ops-y zadań z zakresu świadczeń rodzinnych. Ośrodki zatrudniają 524 pracowników socjalnych (w roku 2005 – 492), z tego 303 w rejonach opiekuńczych (było 287). Nadal w 82 gminach nie był spełniony wskaźnik zatrudnienia „ 1 pracownik socjalny na 2 tysiące mieszkańców”, a braki wynoszą 97,68 w przeliczeniu na etaty (np w Białymstoku brakuje 18 pracowników socjalnych, w Łomży – 8, w Juchnowcu – 4, w m. Siemiatycze i Choroszczycy – po 3,5 etatu), natomiast w 72 gminach wskaźnik „ nie mniej niż trzech pracowników” (braki wg tego kryterium wynoszą np. w m. Siemiatyczach 2,5 etatu, w g. Siemiatycze – 1,5, w Rutkach 2). Nie ma już natomiast gmin, w których nie byłby zatrudniony żaden pracownik socjalny (w roku 2005 taki stan odnotowano w trzech gminach).

Największa liczba mieszkańców w przeliczeniu na 1 zatrudnionego w ops pracownika socjalnego występuje w gminach: Brańsk (6.515), Rutki (6.098), Szumowo (4.887), Grodzisk

(4.628), Wizna (4.328), Nowe Piekuty (4.016) i Szypliszki (4.010), natomiast najmniejsza w gminach: Czyże (1.274), Goniądz (1.304) i Białowieża (1.354), gdzie jednak pracownicy socjalni zatrudnieni są do realizacji świadczeń rodzinnych.

W grupach pozostałych pracowników ośrodków nastąpiły nieznaczne zmiany: do 11 wzrosła liczba konsultantów (było 8), o 5 – liczba koordynatorów ds. komputeryzacji (było 3), do 74 – liczba pracowników wykonujących specjalistyczne usługi opiekuńcze (było 66), do 230 zmalała natomiast liczba osób wykonujących „zwykłe” usługi opiekuńcze (było 233). Zmniejszyła się też o 11 liczba zatrudnionych w ośrodkach aspirantów pracy socjalnej (było 33). Bez zmian pozostaje niestety liczba (4) radców prawnych, którzy zatrudnieni są wyłącznie w miejskich Ośrodkach w Białymstoku (3) i w Zambrowie (1).

W Bilansie nie wykazano potrzeb w zakresie **zatrudnienia w powiatowych centrach pomocy rodzinie**. Ze sprawozdawczości wynika, że to zatrudnienie w ciągu roku 2005 zwiększyło się zaledwie o 4 osoby, w tym o 2 w grupie „pozostali pracownicy”. Jednostki te, tak jak w roku poprzednim, zatrudniają tylko 6 specjalistów pracy z rodziną, natomiast nadal nie zatrudniają żadnych konsultantów ani radców prawnych. Zatrudnienie w poszczególnych centrach było, podobnie jak w roku 2005, bardzo zróżnicowane i wynosiło od 3 (powiat sejneński), 4 (powiat moniecki) do 9 w powiecie suwalskim i 11 w powiecie białostockim. Pozostałe centra zatrudniają po 5 pracowników. Taka obsada kadrowa nie zapewniała możliwości realizacji wszystkich ustawowych zadań powiatu, zatem nadal większość centrów nie prowadziła specjalistycznego poradnictwa dla rodzin, nie organizowała szkoleń dla pracowników pomocy społecznej, nie udzielała pomocy metodycznej ośrodkom pomocy, nie była w stanie udzielać swoim klientom informacji o ich uprawnieniach. Tym samym jeden z wniosków końcowych (5) Bilansu, dotyczący potrzeby dalszego rozwijania specjalistycznego poradnictwa prowadzonego przez powiaty, szczególnie poradnictwa prawnego, nie został zrealizowany i nadal pozostaje aktualny.

W województwie samorządowym zadania pomocy społecznej realizował **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej**, - nadal nie jako jednostka organizacyjna pomocy społecznej lecz o statusie departamentu w Urzędzie Marszałkowskim, - który nie określił w Bilansie swoich potrzeb w zakresie pomocy społecznej.

W Ośrodku wg stanu na 31 grudnia 2006 zatrudnionych było 13 osób (wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 3). W strukturze organizacyjnej ROPS-u nadal wyodrębnione były 2 referaty: do spraw pomocy społecznej (w którym trzy osoby prowadzą sprawy z zakresu koordynacji systemu świadczeń rodzinnych) i do spraw uzależnień oraz stanowiska samodzielne. Kwalifikacje pracowników Ośrodka nie uległy zmianie: pedagogika

(2), politologia (1), prawo (1), prawo administracyjne (3), ekonomia (1), marketing i zarządzanie (2), filologia (1), budownictwo (1, ds. zadań finansowanych ze środków PFON) i średnie ogólne (1). Trzech pracowników ROPS posiada specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej.

1.3 Doskonalenie zawodowe

Zgodnie z wynikającym z Bilansu wnioskiem (8), w 2006 roku występowała potrzeba „podnoszenia kwalifikacji pracowników pomocy społecznej – kształcenia efektywnych specjalistów... w tym rozwijania funkcji powiatów w szkoleniu i doskonaleniu zawodowym kadr ...oraz prowadzenia przez nie doradztwa metodycznego”. W 2006 roku kwalifikacje zamierzało podnosić 11 pracowników powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz 141 pracowników innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (ops, dps, placówki opiekuńczo-wychowawcze, inne), przede wszystkim poprzez kontynuowanie studiów bądź uzyskanie specjalizacji. Ponieważ nie jest prowadzona statystyka dotycząca kwalifikacji osób zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, wnioski w tym zakresie mogą wynikać z przemieszczeń pracowników w grupach stanowisk. Ze sprawozdawczości wynika, że w ośrodkach pomocy społecznej wzrosła liczba starszych specjalistów pracy socjalnej (z 10 do 17), z jednoczesnym zmniejszeniem się liczby specjalistów pracy socjalnej (z 63 do 58), a także wzrosła liczba starszych pracowników socjalnych (z 288 do 297), co oznacza, że pewna grupa pracowników socjalnych podniosła swoje kwalifikacje między innymi poprzez uzyskanie specjalizacji w zawodzie. Natomiast z kontroli przeprowadzonych przez tut. Urząd w ośrodkach pomocy społecznej wynika (o czym w dalszej części opracowania), że nadal nie wszyscy kierownicy tych jednostek posiadają specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

Doskonalenia zawodowe wg Bilansu wymagały 93 osoby spośród kadry kierowniczej ośrodków pomocy społecznej i 385 pracowników socjalnych. Do uczestnictwa w szkoleniach doskonalących ośrodki zgłosiły 512 osób, w tym 89 spośród kadry kierowniczej.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, do którego zadań zgodnie z ustawą o pomocy społecznej (art.21 pkt 2) należy m. inn. organizowanie szkolenia zawodowego kadr pomocy społecznej, przeprowadził 7 szkoleń, którymi objął 245 osób. Tematyka szkoleń obejmowała: sporządzanie indywidualnych planów pracy z dzieckiem w placówkach

opiekuńczo-wychowawczych, pracę socjalną z osobą bezrobotną i jej rodziną, tworzenia grup wsparcia, budowanie oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, pracę z trudnym klientem, i zawieranie kontraktów socjalnych oraz opiekę nad mieszkańcami domów pomocy społecznej..

2. Zakres i rodzaj pomocy społecznej udzielanej przez gminy

2.1 Zakres i rodzaj pomocy społecznej udzielonej mieszkańcom gmin, w układzie powiatowym, z uwzględnieniem powodów jej przyznania.

Na terenie województwa w 2006 roku świadczenia pomocy społecznej (bez względu na rodzaj, formę oraz źródło finansowania) przyznano decyzją 111.223 osobom (o 31.223 więcej niż w roku poprzednim) z 52.691 rodzin (o 2.514 mniej), ze zbliżoną do roku poprzedniego liczbą osób w tych rodzinach (2006r. – 169.212, 2005r. – 169.388). Wynika to z faktu, iż jedna z form pomocy (tzw. pomoc suszowa, o czym niżej) przyznawana była bez uwzględniania sytuacji dochodowej i rodzinnej zasiłkobiorcy, toteż rodziny tych osób nie były wykazane w sprawozdawczości.

W skali całego województwa decyzję o przyznaniu przynajmniej jednej z form pomocy społecznej otrzymał co 11 jego mieszkaniec.

Największą liczbę mieszkańców objętych pomocą społeczną stanowili mieszkańcy powiatów:

	2005	2006
suwalski	33,56 %	27,55 %
hajnowski	28,74 %	25,25 %
kolneński	24,89 %	24,01 %
sokólski	24,12 %	21,88 %

Najmniej osób objęto pomocą w powiatach:

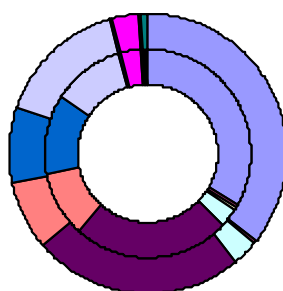
	2005	2006
wysokomazowiecki	10,58 %	9,73 %
zambrowski	12,17 %	11,37 %

Białystok m.	8,02 %	8,64 %
Łomża m.	8,39 %	7,81 %

Świadczenia pomocy społecznej w województwie podlaskim udzielane były w szczególności, w porównaniu do roku poprzedniego, ze względu na:

		2005	2006
1	ubóstwo	63,30 %	58,92 %
2	sieroctwo	0,26 %	0,21 %
3	bezdomność	0,43 %	1,27 %
4	potrzeba ochrony macierzyństwa	5,32 %	4,83 %
5	bezrobocie	42,85 %	43,37 %
6	niepełnosprawność	14,17 %	18,25 %
7	długotrwała choroba	15,58 %	21,55 %
8	bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. i prowadzenia gosp. dom.	26,98 %	19,75 %
9	przemoc w rodzinie	0,58 %	0,69 %
10	alkoholizm	5,21 %	5,62 %
11	narkomania	0,07 %	0,11 %
12	trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	0,28 %	0,68 %
13	brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze	0,01 %	0,05 %
14	trudność w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	0,04 %	0,08 %
15	zdarzenie losowe	1,31 %	0,46 %
16	sytuacja kryzysowa	0,21 %	0,41 %

Przyczyny udzielenia pomocy
(rok 2006 - koło w ew. nętrzne)

Ponieważ ubóstwo nie występuje jako samodzielna przyczyna przyznania świadczeń z

pomocy społecznej, należy uznać, że najczęstszym powodem przyznania pomocy społecznej było:

	2005	2006
bezrobocie	42,85%	43,37%
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	26,98%	19,75%
długotrwała choroba	-----	21,55%

Bezrobocie, jako przyczyna przyznania świadczeń z pomocy społecznej, najczęściej występowało w powiatach:

	2005	2006
Łomża (miasto)	69,96%	68,59%
zambrowski	62,18%	59,44%
Suwałki (miasto)	65,57%	53,26%
grajewski	57,13%	58,36%
Białystok (miasto)	---	54,31%

natomiast najrzadziej w powiatach:

	2005	2006
moniecki	24,63%	27,40%
suwalski	24,88%	32,28%
łomżyński	27,89%	27,75%
siemiatycki	33,93%	32,29%
bielski	-----	30,04%

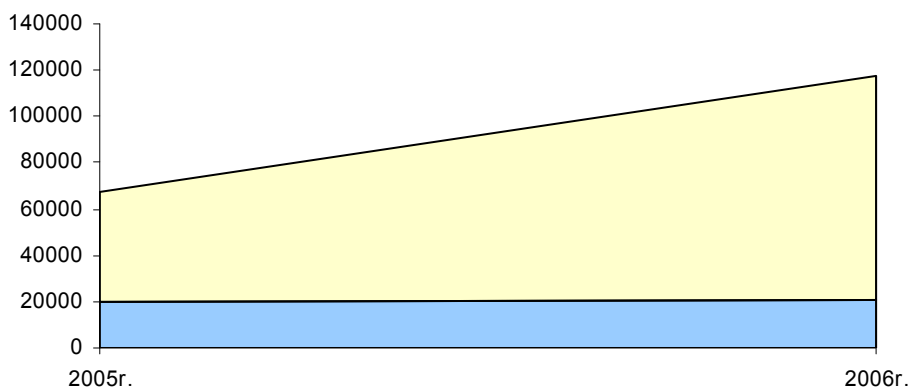
Podobnie jak w roku 2005 **bezradność** w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, jako przyczyna przyznania świadczeń, najczęściej występowała w Białymstoku (2005r. -43,19, 2006r. – 32,45%) oraz w powiecie zambrowskim (2005r. - 39,17, 2006r. – 34,91), zaś w roku ubiegłym jako dominanta wystąpiła w powiecie wysoko-mazowieckim (43,93%). Najrzadziej dysfunkcją tą uzasadniano udzielenie pomocy w powiatach suwalskim (1,75%) i bielskim (1,88%).

Długotrwała choroba nie była dominującą przyczyną udzielania pomocy społecznej w 2005r., natomiast w roku ubiegłym, jako jedna z najważniejszych dysfunkcji warunkujących potrzebę pomocy, wystąpiła w Białymstoku (43,94%) oraz w powiecie monieckim (27,62%).

2.2 Pomoc w formie zasiłków pieniężnych i w naturze

Świadczenia pomocy społecznej udzielane przez gminy finansowane były ze środków własnych gmin oraz ze środków z budżetu państwa przekazanych gminom na realizację zadań zleconych oraz na dofinansowanie zadań własnych. Łączny koszt wszystkich świadczeń udzielonych przez gminy w formie pieniężnej i rzeczowej wyniósł 117.111.440 zł (rok 2005 - 67.153.510 zł), w tym środki z budżetu państwa na zadania zlecone i dofinansowanie zadań własnych wyniosły 96.444.197 zł (2005r. – 47.434.045 zł). tj. więcej niż w roku poprzednim. Wynikało to z przekazania gminom dotacji na usuwanie skutków suszy oraz o 77,7% większe niż w roku poprzednim dofinansowanie programu dożywiania.

Koszt świadczeń ze względu na źródło finansowania

a) zadania zlecone

Z budżetu państwa finansowane były :

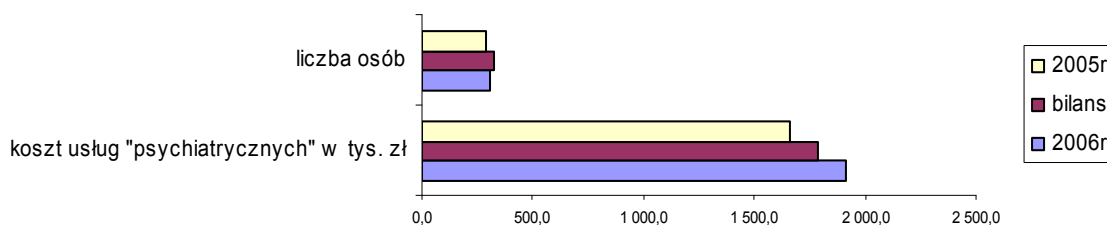
- zasiłki stałe,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną, a także
- prowadzone były środowiskowe domy samopomocy.

W 2006 roku z tych trzech form pomocy pieniężnej skorzystało ogółem 32.507 osób (w roku 2005 – 4.711), a łączna wartość świadczeń wyniosła 53.181.380 zł (w roku 2005 – 15.921.872 zł). Na tę dużą różnicę w liczbie świadczeniobiorców i wartości świadczeń wpłynęła realizacja „pomocy suszowej” (o czym niżej).

Zgodnie z Bilansem, gminy planowały objęcie w roku 2006 pomocą w formie **zasiłku stałego** 4.475 osób, a wartość tej pomocy szacowały na 16.210,4 tys. zł. Ze sprawozdawczości wynika, iż ze świadczeń tych skorzystało 4.556 osób, a koszt pomocy wyniósł 15.114 tys. zł. W porównaniu do roku 2005 liczba zasiłkobiorców stałych wzrosła tylko nieznacznie (o 148), natomiast koszt tych świadczeń był wyższy o 886 tys. zł przede wszystkim w związku z waloryzacją świadczeń od października ubiegłego roku. Średnia wysokość zasiłku stałego wyniosła 339,73 zł.

Do Bilansu na 2006 rok gminy zgłosiły potrzebę objęcia **specjalistycznymi usługami opiekuńczymi** 327 osób z zaburzeniami psychicznymi, koszt usług szacując na ok. 1.789 tys. zł. Realizacja zadania była zbliżona do tych prognoz, bowiem usługami objęto 310 osób (wzrost w stosunku do poprzedniego roku o 19). Zwiększył się także koszt tej formy pomocy (o 252 tys. zł), przede wszystkim w związku z wyższą (o ok.1 zł) stawką godzinową pracy opiekunek i wyniósł 1.910,8 tys. zł. Nadal jednak dostępność do tych usług była bardzo ograniczona, ponieważ świadczone je w zaledwie 32 gminach. Największą liczbę osób obejmowano usługami opiekuńczymi w Suwałkach (86), Białymstoku (23) i gminie Filipowo (17), najmniej natomiast, bo tylko po jednej, w gminach: Sztabin, Piątница, Lipsk oraz Dąbrowa Białostocka.

Specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi

W 2005r. zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z kłeską żywiolową lub ekologiczną przyznano 15 osobom, na łączną kwotę 35.000 zł. Były to sytuacje dotyczące indywidualnych gospodarstw domowych, a straty powstały w wyniku wyładowań atmosferycznych bądź wichur. Zgodnie z wykazanymi w Bilansie prognozami gmin, w roku 2006r. mogłyby to dotknąć 146 rodzin, a niezbędna wysokość pomocy miałyby wynieść 118,5 tys. zł.

Tymczasem w roku 2006 wystąpiła susza, która dotknęła przede wszystkim rolników. Pomoc dla nich została wprowadzona rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29 sierpnia 2006r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji programu pomocy dla gospodarstw

rolnych w celu złagodzenia skutków suszy (Dz. U. Nr 155, poz. 1109), i przewidywała udzielenie zasiłków celowych rolnikom, którzy w wyniku suszy ponieśli straty co najmniej 30% w uprawach. Wysokość zasiłków dodatkowo uzależniona była od wielkości gospodarstwa rolnego (do i powyżej 5 ha) oraz od strat w użytkach zielonych przy jednoczesnej hodowli bydła.

Z pomocy w ramach tego rządowego programu skorzystało 27.816 rolników, z tego 1.262 w gospodarstwach o powierzchni do 5 ha (zasiłki celowe w wysokości 500zł) i 26.554 w gospodarstwach większych. (1.000 zł). Jednocześnie zasiłki dla 22.887 rolników – (hodowców bydła) zostały zwiększone o 392 zł w związku ze szkodami w użytkach zielonych. Wartość udzielonej pomocy wyniosła 36.156.704 zł. Liczba rolników, którzy skorzystali z pomocy „suszowej” w poszczególnych gminach była bardzo zróżnicowana i wynosiła od 3 w gminie Gródek do 606 w gminie Bargłów Kościelny.

Środowiskowe domu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi w roku 2006 prowadziło 9 gmin w ramach zadań zleconych z zakresu administracji rządowej. Do

Bilansu zgłoszono potrzebę zapewnienia pomocy w tej formie dla 224 osób, a jej koszt określono na 2.818,8 tys. zł. Liczba tych placówek, w stosunku do 2005r. zmniejszyła się o 1, ale nastąpiło to nie z powodu likwidacji, ale w efekcie zmian organizacyjnych, w wyniku których w styczniu 2006r. ŚDS w Hajnówce przekształcił się w Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi.

Łącznie, środowiskowe domy samopomocy dysponowały na koniec grudnia 2006r. 242 miejscami, z czego 16 powstało w ciągu 2006 roku w wyniku zwiększenia liczby miejsc w 3 środowiskowych domach samopomocy. Ogólnie jednak liczba miejsc w środowiskowych domach w stosunku do 2005r. zmniejszyła się o 25 w związku z przekształceniem ŚDS w Hajnówce na jednostkę powiatową oraz likwidację 1 miejsca w jednym z domów.

Na koniec grudnia 2006r. w placówkach tych przebywało łącznie 245 osób, w tym 50 osób umieszczonych w 2006r. Mimo to, z uwagi na zmiany organizacyjne, o których wyżej, w stosunku do roku poprzedniego liczba osób przebywających w śds zmniejszyła się o 19.

Zatrudnienie w środowiskowych domach samopomocy wzrosło w stosunku do roku poprzedniego (89 zatrudnionych) i na koniec 2006r. wynosiło 111 osób. Na ten wzrost wpłynęło przede wszystkim osiągnięcie optymalnego zatrudnienia w placówce uruchomionej w Suwałkach pod koniec 2005r. z nieliczną jeszcze wówczas kadrą.

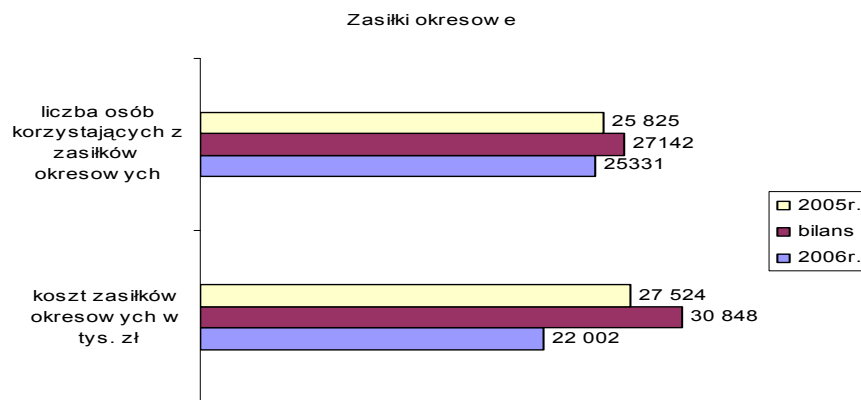
Koszt utrzymania wszystkich środowiskowych domów wyniósł 2.902,6 tys. zł (w 2005r. – 2.752,9 tys. zł), a średni koszt utrzymania 1 miejsca w tych placówkach wyniósł 947,96 (w roku poprzednim – 905,89zł).

b) zadania własne

W ramach zadań własnych gminy udzielały pomocy w formie: zasiłków okresowych, schronienia, posiłków, ubrania, usług opiekuńczych oraz zasiłków celowych.

Zgodnie z Bilansem gminy określiły koszt realizacji tych zadań na 2006r. na 76.703,7 tys. zł planując przyznać pomoc 113.635 osobom (jest to suma liczby osób planowanych do objęcia poszczególnymi świadczeniami).

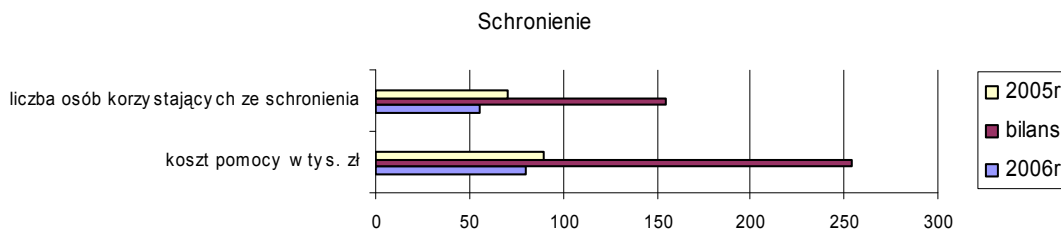
Z **zasiłków okresowych**, których minimalna, określona w ustawie wysokość, była dofinansowywana z budżetu państwa, korzystało 25.331 osób, a więc mniej (o 1.811) niż prognozowano (27.142) i mniej (o 494) niż w roku 2005 (25.825).

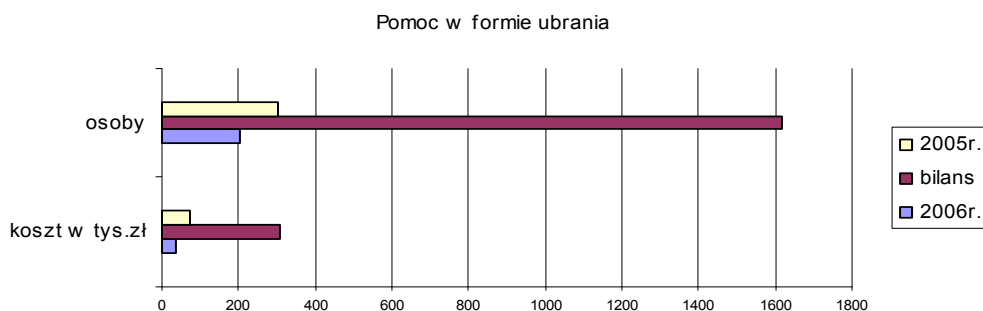
Wzrosła natomiast przeciętna długość okresu pobierania zasiłku z około 6,05 (w 2005r.) do 6,37 miesiąca w 2006r., a także przeciętna wysokość zasiłku okresowego ze 140,76 zł. (w 2005r.) do 170,5 w 2006r. Wzrost wysokości zasiłku okresowego wynika jednakże przede wszystkim, podobnie jak w roku poprzednim, ze zwiększenia jego części „gwarantowanej”, finansowanej z dotacji budżetowej. Zasiłki okresowe w wysokości przekraczającej minimalną kwotę, angażując także środki własne, przyznawało tylko 13 gmin (w 2005 r. – 24). Natomiast znacząco wzrósł udział środków własnych w porównaniu do roku poprzedniego (2005r.- 805.617 zł, rok 2006 – 2.157.532 zł). Najwięcej środków własnych w finansowanie tego zadania wniosły miasta: Białystok (1.741,7 tys. zł), Suwałki (300,9 tys. zł) i Łomża (85,8 tys. zł); najmniej gminy: Kolno (401 zł), Przerośl (298 zł) i Szumowo (35 zł).Ogółem koszt zasiłków okresowych wyniósł 27.513.641 zł i był o 5.511.162 zł wyższy, niż w roku poprzednim (22.002.479 zł.).

Główną dysfunkcją, z powodu której przyznawano zasiłki okresowe, było bezrobocie - 76,7%; (spadek o 3,4% w stosunku do 2005r). Pozostałe przyczyny to w szczególności: długotrwała choroba – 11,38 (wzrost o 1,7) i niepełnosprawność 7,3% (wzrost o 1,5%).

Potrzebę zapewnienia **schronienia** w Bilansie prognozowano w stosunku do 155 bezdomnych, natomiast udzielono go 55 osobom (o 15 mniej niż w roku poprzednim), jednak przez dłuższy niż w roku poprzednim okres (średnio 96,5 noclegów w 2005r., 171,2 w 2006r). Koszt tej formy pomocy był niższy od prognozowanego (274.738 zł) i ubiegłorocznego (89.211 zł). Przeciwdziałaniu zjawisku bezdomności poświęcony będzie oddzielny punkt niniejszej oceny.

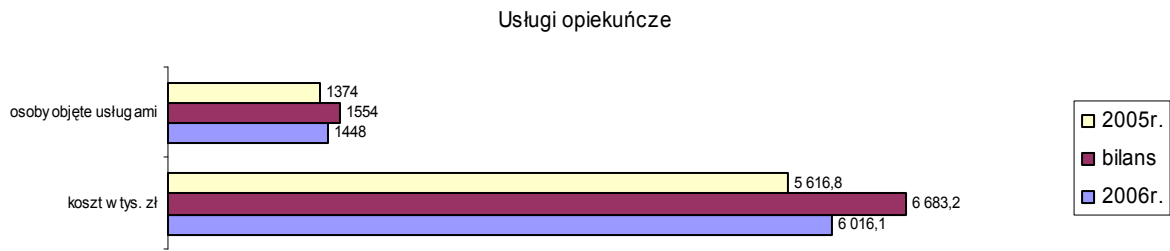
Pomocy w formie zapewnienia niezbędnego **ubrania** planowano udzielić 1.618 osobom szacując koszt tego zadania na 306.750 zł. Pomocą taką objęto jednak zaledwie 201 osób, a więc o 1.417 mniej, niż wykazano w bilansie potrzeb i o 99 mniej niż w roku poprzednim. Koszt tej pomocy wyniósł 37.361 zł, tj. 10-krotnie mniej niż planowano (306.750 zł) i dwukrotnie mniej, niż wartość tej pomocy wyniosła w 2005 roku..

Analizując dane dotyczące świadczenia przez gminy **usług opiekuńczych** należy stwierdzić, iż w 2006r. nastąpił dalszy wzrost (choć mniejszy, niż przewidywał to Bilans) liczby osób, którym świadczone są usługi opiekuńcze (2006r. – 1.448 osób, 2005r. – 1.374). Średni koszt 1 godziny usługi wyniósł 9,10 zł i był o 1,18 zł. wyższy niż w roku poprzednim. Konsekwentnie zatem wzrósł także ogólny koszt tego zadania (2006r. – 6.016.104 zł, 2005r. – 5.616.851 zł). Nadal jednakże usługi są realizowane zaledwie w 63 gminach, a pozostałe twierdzą, że w ich środowisku nie ma takich potrzeb.

Najwięcej osób było objętych pomocą w formie usług opiekuńczych w Białymstoku (328), Suwałkach (191), Łomży (105), Bielsku Podlaskim (65) i Grajewie (61); najmniej w Nowogrodzie i Milejczycach – po 1 osobie. W stosunku do liczby ludności wskaźnik osób objętych usługami opiekuńczymi najwyższy był w Suwałkach (0,28%), Grajewie (0,27%) i Bielsku Podlaskim (0,24%). W tych samych miastach i gminach najwyższy był także wskaźnik osób objętych usługami w stosunku do ludności w wielu poprodukcyjnym: Suwałki (2,45%), Grajewo (2,39%) i Bielsk Podlaski (1,77%). W Białymstoku, mimo największej

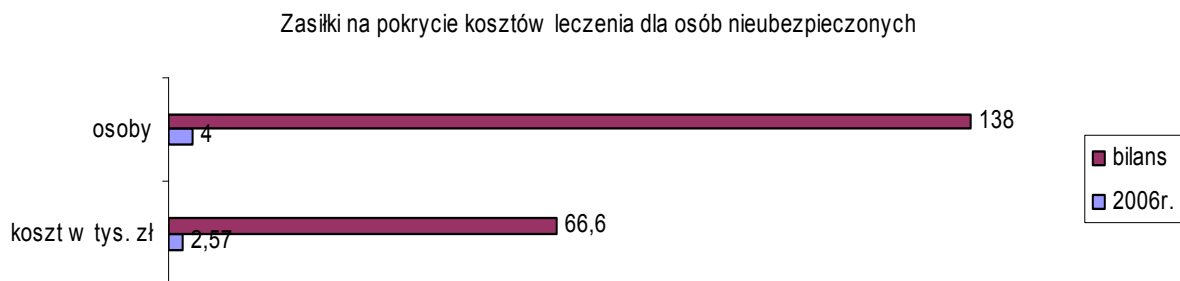
liczby osób objętych usługami, wskaźniki te wyniosły odpowiednio tylko 0,11% i 0,76%.

W grupie osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych - tylko 49 korzysta z **usług specjalistycznych**, co również jest liczbą większą niż w roku 2005, kiedy z takiej pomocy korzystało zaledwie 6 osób. Odpowiednio wzrósł także koszt tej formy pomocy i wyniósł 222.178 zł (w 2005r. – 51.200 zł). Takie usługi świadczone są zaledwie w 5 gminach: Białystok (23), Filipów (17), Rutka Tartak i Tykocin (po 4) oraz Sztabin (1).

Ustawa o pomocy społecznej przewiduje możliwość zapewnienia usług opiekuńczych w **rodzinnym domu pomocy**, świadczącym całodobowo usługi opiekuńcze i bytowe dla trzech - ośmiu osób wymagających wsparcia z powodu wieku, nadal jednak żadna z gmin nie zgłosiła do Bilansu potrzeby utworzenia takiej placówki.

W 2005r. żadna gmina nie realizowała pomocy w formie **zasiłku celowego na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne** osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów ustawy o powszechnym ubezpieczeniu z NFZ. W Bilansie na 2006r. wykazano potrzebę udzielenia takiej pomocy 138 osobom na kwotę 66.575 zł, natomiast pomoc uzyskały 4 osoby, w tym 1 bezdomna, a koszt udzielonej pomocy wyniósł 2.570 zł.

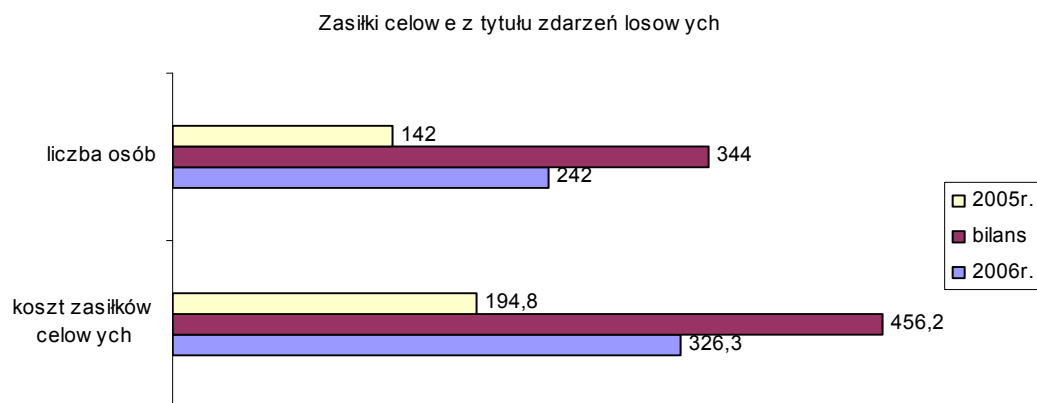

Natomiast - niejako zamiast tego typu pomocy - gminy częściej, niż w roku poprzednim przyznawały prawo do świadczeń opieki zdrowotnej na okres 30 dni na

podstawie ustawy z dnia 27.08.2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Z możliwości tej korzystało 31 gmin, które wydały 327 decyzji (w 2005r. -206) w tym zakresie. Najwięcej decyzji wydano w Białymstoku (173), Suwałkach (19), Hajnówce (12), a z gmin typowo wiejskich – w Jaświłach i Rutce Tartak (po 10), najmniej –w m. Siemiatycze i Michałowie (po 1). Koszt wydania decyzji, finansowany z budżetu państwa, wyniósł 33.853 zł (w 2005r. - 16.500 zł.).

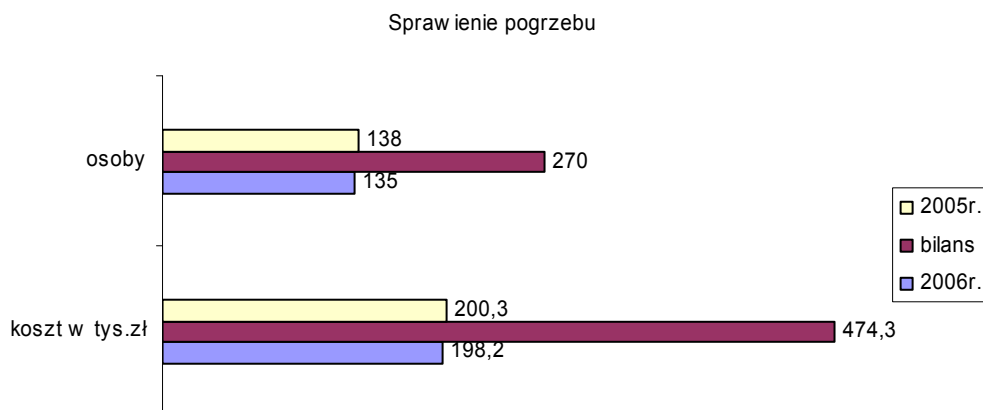
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego

planowano w Bilansie przyznać 344 osobom na wartość 456.200zł, natomiast przyznano 242 osobom (rok 2005 – 142) w łącznej wysokości, prognozując środki na na ich wypłatę w wysokości 326.252 zł (2005r. -194.581.681 zł) w związku z pożarami, wypadkami komunikacyjnymi, ale przede wszystkim w związku z suszą tym rolnikom, którzy – wobec niespełnienia kryteriów - nie otrzymali takiej pomocy w ramach programu rządowego.

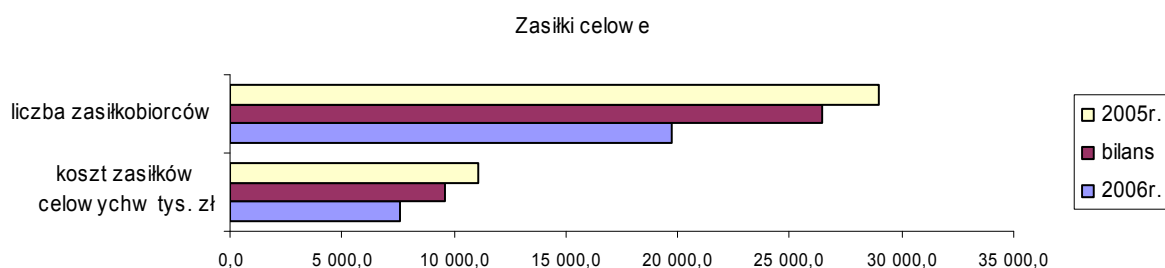
Podobnie, jak w latach poprzednich, żadna gmina nie przyznawała zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego. Ośrodki pomocy społecznej, mimo iż do Bilansu zgłosiły potrzebę udzielenia takiej pomocy dla 43 osób, nie są zainteresowane realizacją tego zadania, ponieważ zapotrzebowanie na bilety jest sporadyczne. W przypadku wystąpienia takiej potrzeby przyznawany jest zasiłek celowy na bilet lub wydawany bilet zakupiony w kasie PKP lub PKS..

W Bilansie przewidziano potrzebę sprawienia pogrzebu dla 270 osób, a koszt tej formy określono na 473,3 tys. zł. Realne potrzeby były mniejsze, niż prognozowane (135 osób, koszt 198,2 tys zł). i zbliżone do roku poprzedniego (138 osób, koszt 200,3 tys. zł). Przeciętny koszt pochówku wyniósł 1.468 zł. W grupie osób, którym pogrzeb sprawiła gmina, było 11 bezdomnych (w 2005r. – 27).

W 2005r. żadna z gmin nie udzieliła pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie. Do Bilansu na 2006r. tylko jedna gmina (Szepietowo) zgłosiła potrzebę udzielenia wsparcia w takiej formie, jej wysokość szacując na 2 tys. zł, jednakże zadania tego nie zrealizowała.

Zgodnie z Bilansem inne zasiłki celowe w formie pieniężnej i w naturze planowano przyznać 26.443 świadczeniobiorcom, ich wartość szacując na 9.613.014 zł. Pomocą objęto znacznie większą liczbę osób (40.821), a koszt tej formy pomocy wyniósł prawie 15 mln. zł. Te duże różnice wynikają z wykazania w sprawozdawczości statystycznej, dotyczącej zasiłków celowych, także tych osób (21.134), którym pomocy w formie pieniężnej lub rzeczowej o ogólnej wartości 7.405.705 zł. udzielono w ramach i ze środków programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (o czym niżej). Zmniejszenie ogólnej liczby korzystającej z zasiłków celowych o tę grupę zasiłkobiorców oznacza, że z zasiłków celowych skorzystało niespełna 20 tys. osób, tj. mniej niż planowano i mniej niż tą formą pomocy objęto w roku poprzednim (28.956). Także wartość pomocy była mniejsza od prognozowanej i od wykonania w 2005r. (11.055.100 zł).

Celem Rządowego Programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” było wsparcie samorządów gminnych w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym w

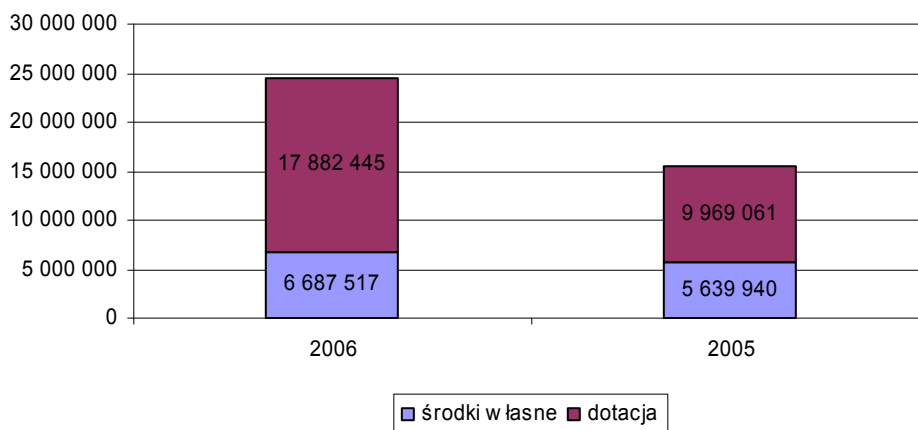
zakresie **dożywiania dzieci oraz zapewnienia posiłku** osobom jego pozbawionym, a także działań w zakresie poprawy stanu zdrowia dzieci i młodzieży, upowszechniania zdrowego stylu żywienia, poprawy poziomu życia osób i rodzin o niskich dochodach oraz rozwoju w gminach bazy żywieniowej. Cel i zadania tego programu były zbieżne z założeniami Programu „Posiłek dla potrzebujących” realizowanego w 2005r., w stosunku do którego, zastosowana została w poniższym opracowaniu, analiza porównawcza.

W Bilansie, potrzeby w zakresie zapewnienia posiłku określono na 5.881.504 zł dla 11.818 świadczeniobiorców, jednocześnie wykazując konieczność dożywiania 30.302 dzieci, a koszt tego zadania oszacowano na 11.074.643 zł. tj. łącznie 42.120 osób i 16.956.147 zł.

Tymczasem koszt realizacji Programu wyniósł łącznie 24.569.962 zł. (2005r. - 15.609.001), w tym dotacja budżetowa 17.882.445 zł. (2005r. - 9.969.061) i środki własne gmin. 6.728.931 zł (2005r. - 5.639.940). W porównaniu z rokiem poprzednim koszt programu wzrósł o 37% przy stosunkowo niewielkim wzroście środków własnych gmin – o 16%.

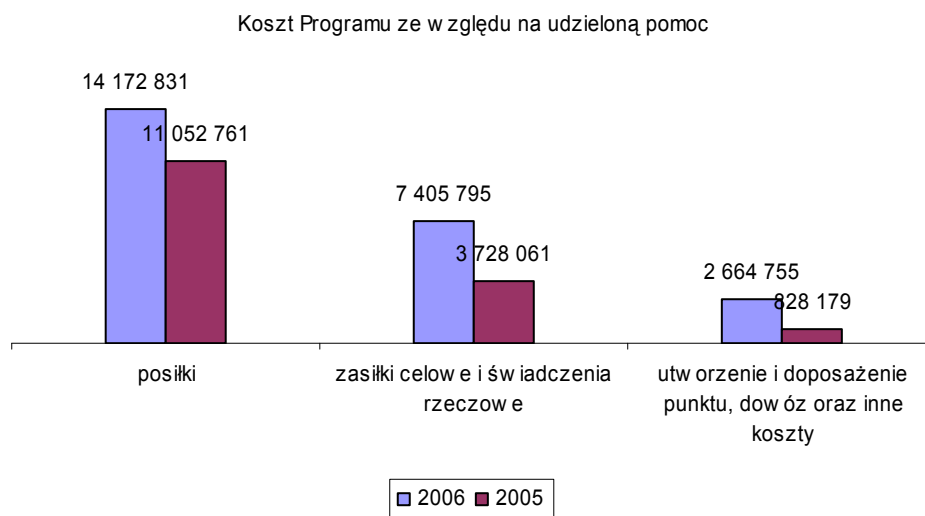
Warunkiem przystąpienia gminy do Programu było zapewnienie udziału środków własnych w wysokości co najmniej 40% kosztów. Jednakże, na uzasadniony wniosek gminy, wojewoda mógł wyrazić zgodę na zwiększenie dotacji do 80% ogólnego kosztu programu. Z wnioskiem takim wystąpiły 93 gminy (79% ogólnej liczby gmin). Wszystkie wnioski zostały uwzględnione. W rezultacie udział środków własnych gmin w koszcie Programu przedstawiał się następująco: 25 gmin zapewniło udział środków własnych na poziomie 40% i więcej, 57 gmin – od 21 do 39%, 36 gmin – 20%. W skali województwa udział środków własnych gmin w ogólnym koszcie realizacji Programu wynosił 26,16%.

Koszt Programu

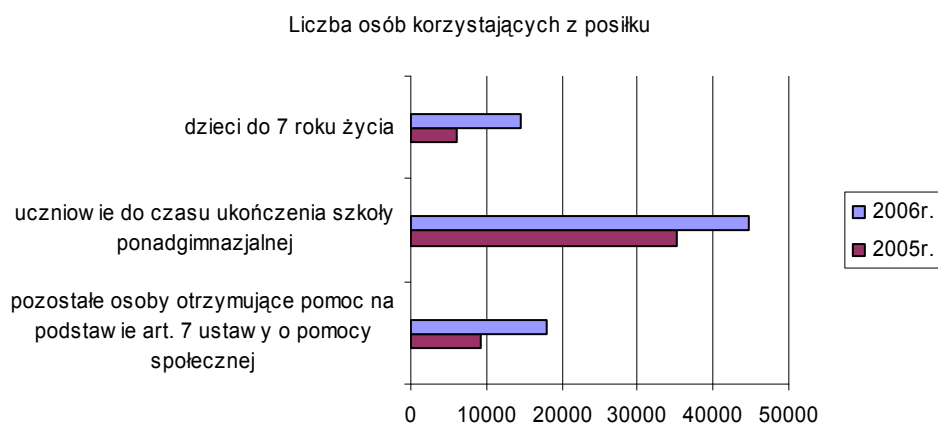
Na posiłki w 2006r. wydatkowano 14.172.831 zł (2005r.- 11.052.761 zł), na zasiłki celowe na zakup posiłków lub żywności – 7.405.795 zł (2005r. - 3.728.061 zł), na świadczenia rzeczowe – 326.581 zł, na dowóz – 78.527 zł (2005r. - 17.556 zł) oraz na

utworzenie i doposażenie punktów wydawania lub przygotowywania posiłków – 2.522.834 zł (2005r. -810.623 zł).

W ramach realizacji Programu w 2006r. gminy objęły pomocą łącznie 76.178 (2005r.- 51.172) osób, tj. o 33% więcej niż w roku 2005, w tym:

- dzieci w wieku 0 – 7 lat – 14.609, ponad dwukrotnie więcej niż w roku poprzednim, (6.027),
- uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej – 44.666, o ponad 27 % więcej niż w roku poprzednim(35.094),
- pozostałe osoby – 17.866, o ponad 90 % więcej niż w roku poprzednim(9.381).

W stosunku do liczby ludności w gminie, najczęściej osób objęto dożywianiem w gminach: Korycin – 19,59%, w Jeleniewo – 18,99%, m. Hajnówka – 17,69%, Drohiczyn – 14,33%, Poświętne – 13,87%; najmniej natomiast w gminach: Szumowo – 0,80%, Wizna – 1,64%, Śniadowo – 1,80%, g. Wysokie Mazowieckie – 1,82%, i Sokoły – 1,94%.

W porównaniu z rokiem 2005, o 14% wzrosła liczba osób korzystających z pomocy w

formie posiłku, z którego skorzystało 40.435 osób (w 2005r.- 35.516). Łącznie w ciągu roku wydano 5.366.132 (2005r. - 4.608.252) posiłków, z których niecałe 40% to pełne obiady. Gminy, które nie posiadały odpowiednich warunków do przygotowania posiłku, oferowały jedno gorące danie lub posiłek w postaci mleka lub jogurtu oraz bułki lub kanapki. Przeciętny koszt jednego posiłku wynosił 2,64 zł i zwiększył się w porównaniu do poprzedniego roku o 24 grosze (2,40 zł).

Dowóz posiłku zapewniono 638 osobom (2005r.- 334), w tym 6 osobom dowieziono świadczenie rzeczowe. Na ten cel wydano w sumie 78.527 zł. (2005r. - 17.556). Liczba osób którym dowieziono posiłek wzrosła w porównaniu z rokiem ubiegłym prawie dwukrotnie, natomiast koszty poniesione na ten cel trzykrotnie przekroczyły kwotę z poprzedniego roku. Mając jednak na uwadze osoby starsze, chore i niepełnosprawne, należy przypuszczać, iż gminy nie zorganizowały dowozu w każdym przypadku, gdy zainteresowana osoba sama nie była w stanie dotrzeć do punktu wydawania posiłków, mimo iż wymagała ona pomocy w formie dożywiania.

W przypadku braku możliwości zapewnienia posiłku lub gdy przyznanie pomocy w formie posiłku byłoby nieuzasadnione, przyznawane były świadczenia pieniężne na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowe w postaci produktów żywnościowych. Zasiłki celowe przyznano 14.423 rodzinom (2005r. - 8.721), w tym w postaci produktów żywnościowych 909 rodzinom.

Z pomocy w formie zasiłku pośrednio korzystało 40.686 osób (2005r. - 18.145). Pomoc w formie produktów żywnościowych była nową formą wsparcia, nie występującą w programie „Posiłek dla potrzebujących” w 2005r. Porównując jednak wyłącznie liczbę przyznanych zasiłków celowych na zakup posiłku lub żywności, to w roku 2006 pomoc w takiej formie przyznano prawie dwukrotnie większej liczbie rodzin niż w roku poprzednim.

W ramach Programu podejmowane były także działania mające na celu rozwój bazy żywieniowej. Na tworzenie i doposażenie punktów żywieniowych gminy wydatkowały kwotę 2.522.834 zł., w tym na wsi 1.010.673 zł. W efekcie uruchomiono 7 nowych stołówek i powstało 8 nowych punktów przygotowywania lub wydawania posiłków. Ogółem na terenie województwa podlaskiego funkcjonowało 740 punktów żywieniowych w 708 placówkach.

Z informacji gmin wynika, iż nie wszystkie osoby spełniające określone w ustawie przesłanki korzystały z przewidzianych ustawą świadczeń. Poza Programem pozostało 463 (w roku poprzednim 562) osoby, z czego 97 (2005r. - 49) osób z powodu braku warunków technicznych i sanitarnych do przygotowania posiłku, 144 (306) osoby z powodu niechęci rodziców i dzieci do korzystania z posiłków, a 222 (207) osób z innych powodów.

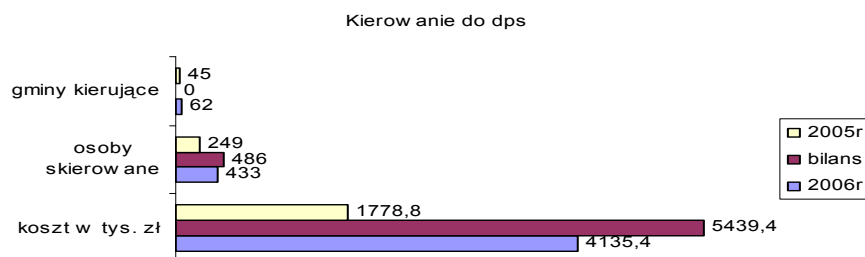
Poza Programem z posiłku skorzystało 1.157 (w 2005 - 735) osób.

Wśród osób korzystających z zasiłków celowych były również osoby opuszczające zakłady karne i areszty śledcze, a także rodziny tych osób. Ogółem pomocy udzielono 383 osobom (w roku 2005 – 370), przyznając im zasiłki celowe na zakup odzieży, posiłków, żywności, leków, środków sanitarnych i higienicznych, remont mieszkania, dofinansowanie do zakupu opału. Osoby te korzystały też z zasiłków okresowych, głównie z powodu bezrobocia, a także ze świadczeń niepieniężnych w formie posiłków lub pobytu w placówce dla bezdomnych. Ponadto w ramach pracy socjalnej pracownicy ośrodków podejmowali działania, polegające m.in. na pomocy w uzyskaniu numeru NIP, rejestracji w PUP, złożeniu wniosku o przyznanie lokalu socjalnego, przypomnieniu o kontaktach z kuratorem, kierowaniu na leczenie odwykowe.

Na wniosek osób odbywających karę pozbawienia wolności wsparcia udzielono również ich 36 rodzinom (w roku 2005 – 77), przyznając im pomoc w zakresie i formach wynikających z potrzeb tych środowisk.

Poradnictwem specjalistycznym (prawnym, psychologicznym, rodzinnym) w 2006r. gminy objęły 4.799 rodzin, tj. o 487 mniej, niż w roku poprzednim (5.286), jednakże znacząco (z 29.614 rodzin w 2005r. do 36.276 w roku ubiegłym) wzrosła liczba rodzin objętych pracą socjalną, przy podobnej w porównywanych latach liczbą interwencji kryzysowych w rodzinach (2005r. - 2.187, 2006r. - 2.165).

Kolejną formą pomocy społecznej, do świadczenia której zobowiązane są gminy, jest **kierowanie** osób, wymagających całodobowej opieki, której nie można zapewnić w formie usług opiekuńczych, **do domów pomocy społecznej** i ponoszenie odpłatności za ich pobyt w tych domach. W Bilansie na 2006r. gminy wykazały, iż potrzeba ta dotyczyć powinna 486 świadczeniobiorców, a koszt odpłatności gminy za te osoby oszacowany został na 5.439.439 zł, natomiast w rzeczywistości 62 gminy (2005r. – 45) ponosiły koszty pobytu 433 (2005r. - 249) swoich mieszkańców w łącznej wysokości 4.135.409 zł. (2005r. - 1.778.756 zł).

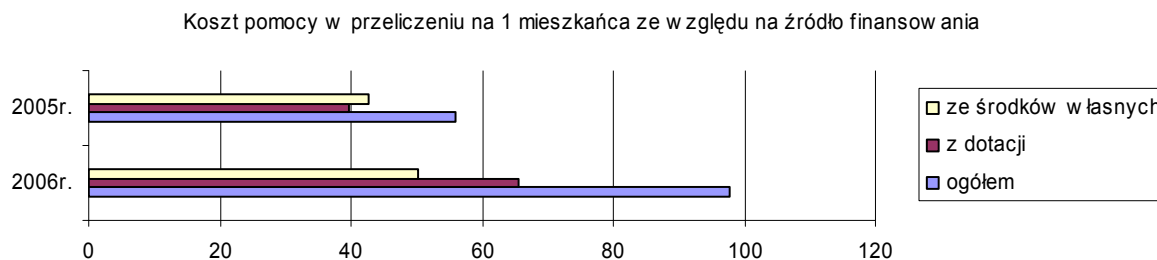

Największą liczbę mieszkańców skierowały do domów pomocy społecznej gminy: Białystok (171), Suwałki (50), m. Augustów (17), Łomża (15), Bielsk Podlaski i Łapy (po 14) i Michałowo (9). Pozostałe gminy umieściły w domach pomocy: 1 osobę (15 gmin), 2 (18 gmin), 3 (8 gmin), 4 (5 gmin), 5 (5 gmin) oraz po 6, 7 i 8 osób trzy pozostałe gminy. Nadal jednak 56 gmin w ogóle nie udziela pomocy w formie całodobowej opieki w domu pomocy społecznej twierdząc, że na ich terenie nie występuje taka potrzeba, podczas kiedy rzeczywistą przyczyną jest duże obciążenie finansowe gminy kierującej swojego mieszkańca do domu pomocy. Spośród tych gmin, aż w 34 nie tylko nie wykazano potrzeb w zakresie kierowania do domu pomocy społecznej, ale jednocześnie żaden z mieszkańców rzekomo nie wymaga pomocy w formie usług opiekuńczych, co jest nieprawdopodobne ze względu na sytuację demograficzną tych gmin, ale także i tych gmin które kierowanie do dps oraz zapewnienia usług opiekuńczych realizują w bardzo ograniczonym zakresie.

Wartość udzielonej przez gminy pomocy w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy ze środków budżetowych i środków własnych wyniosła w województwie 97, 62 zł, (w 2005r. – 55,98 zł.), najwięcej w gminach Rutka Tartak (248,37 zł), Korycin (237,41 zł) oraz Klukowo i Sejny (po 224 zł)., najmniej w gminach: m. Wysokie Mazowieckie (23,40 zł, Kobylin Borzymy (37,07 zł) i Supraśl (42,81 zł).

Średnia wartość pomocy udzielonej w ramach zadań zleconych w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa wzrosła dwukrotnie w stosunku do roku poprzedniego (39,56 zł) i wyniosła 80,39 zł (łącznie z dotacją na dożywianie i pomocą „suszową”), natomiast bez uwzględnienia dożywiania wyniosła 65,48 zł. Największą pomoc otrzymał statystyczny mieszkaniec Klukowa (169,28 zł), Rutki Tartak (164,69 zł) i g. Sejny (161,97 zł), najmniejszą – m. Wysokie Mazowieckie (4,32 zł) i Supraśla (9,44 zł)

Największe środki własne na pomoc dla statystycznego mieszkańca przeznaczyły gminy Korycin (123,59 zł) i Zbójna (111,47 zł), która przodowała w tym zakresie również w roku ubiegłym, najmniej zaś Śniadowo (9,64 zł, podobnie jak w roku poprzednim) oraz Szumowo (11,63 zł), przy średniej w województwie 50,23 zł z uwzględnieniem dofinansowania dożywiania ze środków budżetowych.

Z powyższej analizy świadczeń pieniężnych i w naturze wynika, że podobnie jak w latach poprzednich, poza biletami kredytowanymi oraz pomocą na ekonomiczne usamodzielnienie pozostałe formy pomocy przewidziane ustawą są realizowane, chociaż w różnym zakresie w poszczególnych gminach.

W szczególności nadal mieszkańcy województwa podlaskiego mają ograniczony dostęp do usług opiekuńczych oraz do pomocy w formie umieszczenia w domu pomocy społecznej.

Nie uległa poprawie także sytuacja w zakresie efektywności pomocy w formie zasiłków okresowych. Zasiłki te, podobnie jak w 2005r., nadal przyznawane były w minimalnej wysokości, finansowanej ze środków budżetowych, poza nielicznymi gminami, które zaplanowały w swoich budżetach środki własne na ten cel.

3. Pomoc osobom bezdomnym

Problem bezdomności dotyczył, podobnie jak w latach poprzednich, głównie większych aglomeracji miejskich, w szczególności Białegostoku, gdzie pomocy udzielono 336 rodzinom. Kolejne miasta, w których udzielano pomocy z powodu bezdomności to: Suwałki – 150 rodzinom, Augustów 50 rodzinom, Łomża – 20 rodzinom, Bielsk Podlaski – 20 rodzinom, Zambrów – 14 rodzinom, Hajnówka – 9 rodzinom, Grajewie – 8 rodzinom. Spośród jednostek miejsko-gminnych, najwięcej osób korzystało z pomocy z tego tytułu w: Czarnej Białostockiej - 12, Łapach – 11, Wasilkowie – 7 osób, w Choroszczy – 4.

W gminach wiejskich natomiast z powodu bezdomności pomocą objęto: w Filipowie – 35 osób (tak duża liczba osób bezdomnych wynika z faktu, iż na terenie tej gminy funkcjonuje Dom dla Osób Bezdomnych i Najuboższych Monar-Markot), w gminie Suwałki – 6. Ogółem pomoc osobom bezdomnym świadczyło 51 gmin, przy czym w 30 gminach problem bezdomności był marginalny i dotyczył 1 lub 2 osób. Pozostałe gminy wykazały, iż problem bezdomności na ich terenie nie występuje.

Łącznie pomocą społeczną z powodu bezdomności objęto 744 rodziny, tj. o 32 mniej niż w roku poprzednim. Główne formy pomocy to świadczenia pieniężne, pomoc rzeczowa w postaci odzieży, obuwia, leków, zapewnienie gorących posiłków i artykułów żywnościowych, a także aktywizacja zawodowa, umożliwienie uzupełnienia wykształcenia lub przekwalifikowania, pomoc w podjęciu leczenia odwykowego, bezpłatne poradnictwo specjalistyczne.

Schronienie w 2006 r. zapewniały gminy miejskie prowadzące noclegownie – Suwałki, Zambrów oraz m. Łomża (prowadzenie noclegowni zlecono Caritas Diecezji Łomżyńskiej).

W bilansie potrzeb na 2006 r., na konieczność utworzenie noclegowni wskazały 4 gminy: m. Augustów, m. Hajnówka, Łapy i Szepietowo, jednakże w żadnej z tych gmin noclegownia nie powstała, natomiast potrzebę wykazano w bilansie na kolejny rok.

Podobnie jak w roku ubiegłym, gminy podjęły działania mające na celu pomoc bezdomnym w wyjściu z bezdomności. W roku 2006 indywidualne program wychodzenia z bezdomności podpisano z 36 osobami (w 2005 – 34), z czego 18 osób (w 2005r. – 3) usamodzielniało się.

Należy podkreślić, iż ogromną rolę w zakresie pomocy bezdomnym odgrywają organizacje pozarządowe prowadzące działalność w zakresie pomocy społecznej oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego oraz stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych. Te podmioty niepubliczne prowadzą stacjonarne schroniska dla bezdomnych, noclegownie, jadłodajnie, punkty wydawania odzieży, punkty pomocy doraźnej, itp.

Najbardziej rozwinięta infrastruktura pomocowa funkcjonuje w Białymstoku, gdzie – podobnie jak w poprzednich latach - główny ciężar pomocy spoczywa na Caritas Archidiecezji Białostockiej, która prowadzi dom dla bezdomnych (rozbudowany w 2006 r. o 50 dodatkowych miejsc całodobowego pobytu, pomieszczenia przeznaczone na miejsca noclegowe, stołówkę), dwie noclegownie (dla mężczyzn i dla kobiet), dom dla samotnych matek z dziećmi oraz ogrzewalnię. Poza tym w Białymstoku funkcjonuje schronisko dla bezdomnych mężczyzn, prowadzone przez Stowarzyszenie Penitencjarne „Patronat”. Wymienione podmioty zapewniają ogółem schronienie dla ok. 200 osób. Biorąc pod uwagę liczbę osób, którym m. Białystok udzieliło pomocy, w różnych formach, z powodu bezdomności (214 osobom) ocenić należy, iż liczba tych miejsc jest wystarczająca. W okresie zimowym schroniska i noclegownie przyjmują osoby potrzebujące schronienia nawet

wówczas, gdy wszystkie miejsca są wykorzystane, a ponadto uruchamiane są miejsca noclegowe w Izbie Wyrzeźwień.

Poza schronieniem Caritas świadczy pomoc w formie gorących posiłków i paczek z żywnością, odzieży, obuwia i środków higienicznych, a także pomocy lekarskiej i pielęgniarstwa. Posiłki oraz pomoc rzeczową dla bezdomnych oferują także Prawosławny Ośrodek Miłosierdzia Diecezji Białostocko – Gdańskiej oraz ZO Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej, a ZO Polskiego Czerwonego Krzyża – tylko pomoc rzeczową.

W Suwałkach pomocy osobom bezdomnym udziela ZO PKPS (gorące posiłki i pomoc rzeczowa), ZR PCK (pomoc rzeczowa), miejscowe parafie i Caritas Diecezji Ełckiej (posiłki i pomoc rzeczowa). Ponadto przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Suwałkach funkcjonuje noclegownia dla bezdomnych; natomiast całodobowe schronienie zapewnia, działający na terenie powiatu suwalskiego, w gminie Filipów, Dom dla Osób Bezdomnych i Najuboższych prowadzony przez Monar-Markot w Garbasie.

W Łomży, pomoc bezdomnym zapewnia głównie Caritas Diecezji Łomżyńskiej, prowadzący na zlecenie miasta noclegownię (w listopadzie i grudniu wydłużono czas funkcjonowania noclegowni), jadłodajnię, świadczący pomoc lekarską i pielęgniarstwa oraz pomoc w formie odzieży, obuwia i leków. Ponadto na terenie powiatu łomżyńskiego schronienie dla bezdomnym matek z dziećmi oferuje Dom Samotnych Matek z Dziećmi Monar-Markot w Laskach, gm. Zbójna.

Podobny zakres pomocy, tj. posiłki oraz pomoc rzeczową, świadczy Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Społecznej w Augustowie.

W pozostałych gminach miejskich, będących siedzibami powiatów, udzielaniem pomocy osobom bezdomnym zajmują się Zarządy Rejonowe PCK i PKPS, Caritas oraz parafie, oferując przede wszystkim gorące posiłki, paczki żywnościowe, odzież, środki czystości itp.

Ogółem na terenie województwa podlaskiego funkcjonują (prowadzone przez samorządy i podmioty niepubliczne): 5 schronisk dla bezdomnych, zapewniające 236 miejsc całodobowych oraz posiłki, 5 noclegowni, 1 ogrzewalnia, 21 punktów pomocy doraźnej (odzież, obuwie, pościel, paczki żywnościowe) oraz 7 punktów wydawania posiłków (stołówki, jadłodajnie).

Działalność organizacji pozarządowych i kościelnych w tym zakresie była w 2006r. finansowo wspierana ze środków budżetu państwa w ramach Programu „Powrót osób bezdomnych do społeczności”, wprowadzonego przez Ministra Pracy Polityki Społecznej w sierpniu 2006 r. Celem Programu było zastosowanie takich instrumentów i narzędzi

oddziaływania na osoby bezdomne i zagrożone bezdomnością, aby aktywnie zaczęły się włączać w proces pokonywania barier i wychodzenia ze stanu bierności, a także zwrócenie uwagi na konieczność budowania sieci lokalnego wsparcia wszystkich publicznych służb pomocy społecznej oraz służb zatrudnienia przy udziale organizacji pozarządowych na rzecz pokonywania barier bezdomności.

Na realizację Programu województwo podlaskie otrzymało dotację w wysokości 72.969 zł, tj. o 21.287 zł mniej, niż w roku 2005 na realizację Programu Osłonowego Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu Osób Bezdomnych i Zagrożonych Bezdomnością. Środki te zostały przekazane, w trybie ogłoszonego przez Wojewodę Podlaskiego otwartego konkursu ofert, 10 organizacjom pozarządowym i kościelnym. W oparciu o ocenę punktową złożonych ofert ustalono wysokość dotacji dla poszczególnych pomiotów:

- 1) Stowarzyszenie Penitencjarne „PATRONAT” w Białymstoku – 10.716 zł,
- 2) Polski Komitet Pomocy Społecznej w Białymstoku – 3.751 zł,
- 3) Polski Komitet Pomocy Społecznej w Suwałkach – 4.465 zł,
- 4) Prawosławny Ośrodek Miłosierdzia Diecezji Białostocko-Gdańskiej w Białymstoku – 5.001 zł,
- 5) Caritas Archidiecezji Białostockiej – 16.074 zł,
- 6) Caritas Archidiecezji Białostockiej (Dom Matki i Dziecka w Wasilkowie) – 6.965 zł,
- 7) Caritas Diecezji Łomżyńskiej – 3.215 zł,
- 8) Stowarzyszenie Bank Żywności w Suwałkach – 2.679 zł (które efektywnie i zgodnie z warunkami umowy wykorzystało tylko część dotacji),
- 9) Stowarzyszenie MONAR – Dom Samotnych Matek z Dziećmi MONAR-MARKOT w Laskach – 8.573 zł,
- 10) Stowarzyszenie MONAR – Dom dla Osób Bezdomnych i Najuboższych MONAR-MARKOT w Garbasie – 8.930 zł,
- 11) Stowarzyszenie "Klub Dobrej Nowiny" w Białymstoku - 2.600 zł (które nie zrealizowało projektu i zwróciło dotację w całości).

Wysokość środków wydatkowanych na cele wskazane w umowach wyniosła 68.890,35 zł.

Ogólna liczba odbiorców usług socjalnych świadczonych w ramach realizacji Programu wyniosła 780 osób (+ 30 instytucji otrzymujących żywność z Banku Żywności w Suwałkach), w tym: 137 kobiet (w 2005r. – 300), 513 mężczyzn (w 2005r. – 820) oraz 130 dzieci (w 2005r. – 151). Ponadto wsparciem objęto do 800 rodzin *in gremio*. Podjęto również działania ukierunkowane na usamodzielnienie osób bezdomnych, między innymi udzielając

pomocy w podjęciu pracy, znalezieniu mieszkania bądź wynajęciu stancji, podjęciu leczenia czy w nawiązaniu kontaktów z rodziną.

4. Krajowy Program Przeciwdziałania przemocy w Rodzinie

Od kilkunastu lat zaczyna przebijać się do świadomości społecznej problem przemocy w rodzinie. Początkowo problem ten był marginalizowany i przemilczany. Stopniowo jednak zaczęto podejmować różne działania mające na celu łagodzenie skutków społecznych tego zjawiska.

Podstawy do podejmowania celowych, zamierzonych oraz jednolitych i skoordynowanych działań na rzecz zapobiegania temu narastającemu niestety zjawisku, dała ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493), która została uchwalona „w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowania i wspierania działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie”.

Na jej podstawie Rada Ministrów przyjęła **Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie**, którego zadaniem jest wprowadzenie w życie szerokiego spektrum działań mających na celu zarówno zwrócenie uwagi opinii publicznej na zjawisko przemocy w rodzinie, jak i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie profesjonalizmu służb społecznych w udzielaniu pomocy ofiarom przemocy rodzinnej, a także w podejmowaniu odpowiednich działań wobec sprawców.

Celem Programu jest zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie, zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy, zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Z przedstawionych przez powiatowe centra pomocy rodzinie sprawozdań z realizacji w 2006 r. Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, wynikają niżej przedstawione dane dotyczące infrastruktury, a także form pomocy udzielonej ofiarom przemocy oraz oddziaływań na sprawców przemocy w rodzinie:

a/ Infrastruktura instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie

Wyszczególnienie	Podmiot prowadzący - GMINA	Podmiot prowadzący - POWIAT
<i>Punkty konsultacyjne</i>	28	1

<i>Ośrodki wsparcia</i>	<i>1</i>	<i>1</i>
w tym: z miejscami całodobowymi	0	0
<i>Specjalistyczne ośrodki wsparcia</i>	<i>0</i>	<i>1</i>
w tym: z miejscami całodobowymi	0	1
<i>Domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Ośrodki interwencji kryzysowej</i>	<i>1</i>	<i>6</i>
w tym: z miejscami całodobowymi	1	5

b/ Formy pomocy udzielonej ofiarom przemocy

Wyszczególnienie	Liczba osób, którym udzielono pomocy	
	Gmina	Powiat
<i>Interwencja kryzysowa</i>	<i>1197</i>	<i>811</i>
w tym: dzieciom	93	128
współmałżonkom lub partnerom w związkach	957	599
innym osobom w rodzinie	94	84
<i>Pomoc całodobowa</i>	<i>0</i>	<i>155</i>
w tym: dzieciom	0	66
współmałżonkom lub partnerom w związkach	0	75
innym osobom w rodzinie	0	14
<i>Inne formy pomocy</i>	<i>598</i>	<i>708</i>
w tym: pomoc w otrzymaniu mieszkania socjalnego	3	0
działania terapeutyczne	263	737
w tym: program ochrony ofiar przemocy	70	24
program terapeutyczny	52	71
<i>Liczba wypełnionych Niebieskich Kart</i>	<i>353</i>	<i>304</i>
w tym: liczba przekazanych NK instytucjom działającym na rzecz osób pokrzywdzonych	245	60

c/ Formy działań kierowanych do sprawców przemocy

Wyszczególnienie	Podmiot prowadzący - GMINA	Podmiot prowadzący - POWIAT
<i>Działania interwencyjne</i>	<i>328</i>	<i>79</i>
w tym: izolowanie sprawców od ofiar	8	6
w tym: eksmisja z lokalu	3	0

prace społecznie użyteczne wykonywane przez sprawców	2	0
<i>Programy korekcyjno - edukacyjne</i>	0	121

W przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie, pracownik socjalny zobowiązany jest wdrożyć procedurę „Niebieska Karta”. Procedura ta jest jednak stosowana nadal zbyt rzadko, mimo iż w stosunku do 2005 r. wzrosła liczba przeprowadzonych interwencji – z 462 do 657 (2004 r. – 293).

Ośrodki pomocy społecznej dostrzegają efekty stosowania procedury „Niebieskiej Karty”, w szczególności we wszczęciu postępowania karnego wobec sprawcy przemocy w rodzinie, skierowaniu sprawcy przemocy w rodzinie nadużywającego alkoholu do GKRPA, a także objęcia ofiar przemocy w rodzinie, wsparciem materialnym, poradnictwem specjalistycznym i pracą socjalną. Mimo to zauważają, że pomimo kampanii medialnych, mających na celu zwiększenie świadomości osób dotkniętych przemocą, w dalszym ciągu czują się one winne wydarzeń, które mają miejsce w ich domach, niechętnie o tym mówią, a temat przemocy w rodzinie pozostaje wstydlivym. Dlatego też najczęściej interwencje pracowników socjalnych w rodzinach dotkniętych przemocą miały charakter jedynie pouczający, gdyż członkowie rodzin nie wyrażali zgody na wdrażanie procedury NK.

Zdecydowanie skuteczniejsze były działania Policji w tym zakresie, zgodnie bowiem z informacjami uzyskanymi z Komendy Wojewódzkiej w Białymstoku wynika, że jej funkcjonariusze w trakcie interwencji domowych w 3.971 przypadkach wdrożyli procedury NK, z czego w 1.077 sprawach informację o powyższym przekazali do ośrodków pomocy społecznej, a w 848 – do gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

Rodzinom dotkniętym przemocą oraz innymi dysfunkcjami fachową pomoc, w formie poradnictwa specjalistycznego oraz dostępnego przez całą dobę schronienia, zapewniają **ośrodki interwencji kryzysowej**, do prowadzenia których zobowiązane są powiaty. W województwie podlaskim funkcjonuje zaledwie 7 takich ośrodków (o 1 więcej niż w 2005r.) w 5 powiatach (w Białymstoku, Suwałkach i Łomży [uruchomiony w 2006 r., prowadzony przez MOPS w Łomży] oraz w powiatach: białostockim, monieckim (2), tj.. Łącznie OIK-i zatrudniają 32 pracowników i dysponują 69 miejscami.

Utworzenie nowego ośrodka interwencji kryzysowej w Łomży i działalność bieżąca już istniejących została w roku 2006 dofinansowana w łącznej wysokości 266.979 zł (w 2005r. – 202.940 zł) ze środków budżetowych.

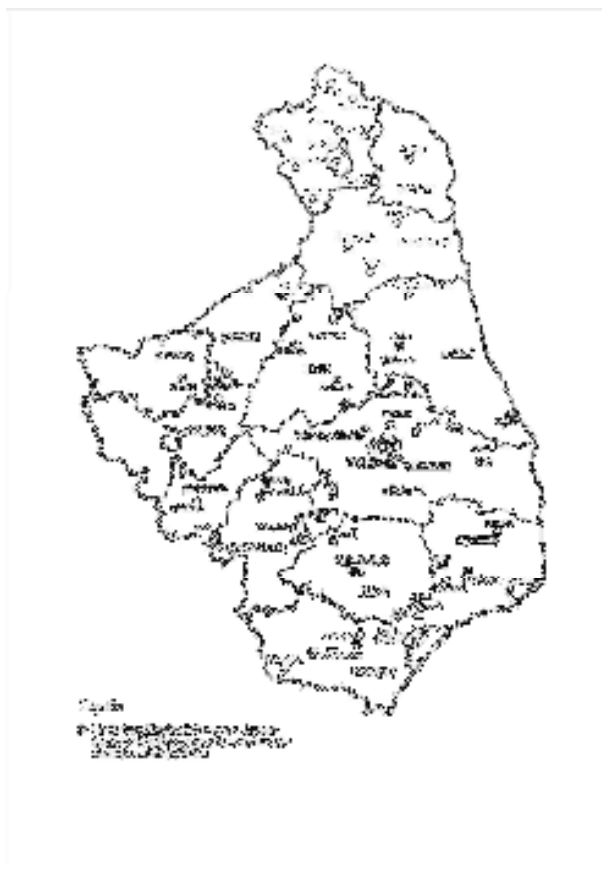
Również ze środków budżetowych (97 tys. zł) został uruchomiony **Specjalistyczny**

Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kolnie. Ośrodek oferuje 10 miejsc noclegowych dla osób dotkniętych przemocą oraz świadczy bezpłatną pomoc min. psychologiczną, psychiatryczną, terapeutyczną, pedagogiczną, prawną i socjalną. W Ośrodku jest też realizowany program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie. Takie programy w roku ubiegłym realizowane były również w 4 innych powiatach (suwalskim oraz miastach Białystok, Łomża i Suwałki). Objęto nimi łącznie 121 sprawców, a koszt ich realizacji wyniósł 90 tys. zł.

W województwie funkcjonuje 10 „Niebieskich / przyjaznych pokoi” (DSK, Pogotowie Opiekuńcze w Białymstoku oraz KMP w Suwałkach, KPP w Łomży, Augustowie, Hajnówce, Kolnie, Mońkach i Sokółce oraz Sąd Rejonowy w Sejnach), gdzie w profesjonalnie wyposażonych pomieszczeniach przesłuchiwane są dzieci, będące ofiarami lub świadkami przestępstw, w tym przemocy domowej.

Porady, konsultacje, informacje oraz terapia, w tym także ofiarom przemocy w rodzinie, udzielane są również w 54 w gminnych Punktach Konsultacyjnych, działających z reguły w ramach gminnych programów przeciwdziałania alkoholizmowi.

5. Realizacja zadań w zakresie utrzymania i rozwoju systemu informatycznego w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej

Trwający już od 10 już lat proces wdrażania systemu informatycznego do obsługi zadań pomocy społecznej, można w województwie podlaskim wreszcie uznać za zakończony, chociaż praca w systemie jeszcze nie we wszystkich jednostkach organizacyjnych przebiega prawidłowo.

Podczas, kiedy według stanu na koniec grudnia 2005r. system był wdrożony i rozpoczęto jego eksploatację w 128 jednostkach pomocy społecznej (14 powiatowych centrów pomocy rodzinie, 3 ośrodki w miastach na prawach powiatu i 111 ośrodków pomocy społecznej), to w roku 2006, dzięki zintensyfikowaniu prac instalacyjnych i wdrożeniowych w systemie pracowały już wszystkie jednostki pomocy społecznej w powiatach i gminach (132).

Z dwóch jednostek jednakże nie pozyskano zbiorów centralnych poziomu pcpr, bowiem MOPS Łomża i MOPR Białystok eksploatują aplikacje firmy Top-Team, która nie posiada homologacji z tego poziomu., a jej uzyskanie ma nastąpić pierwszym kwartale 2007r.

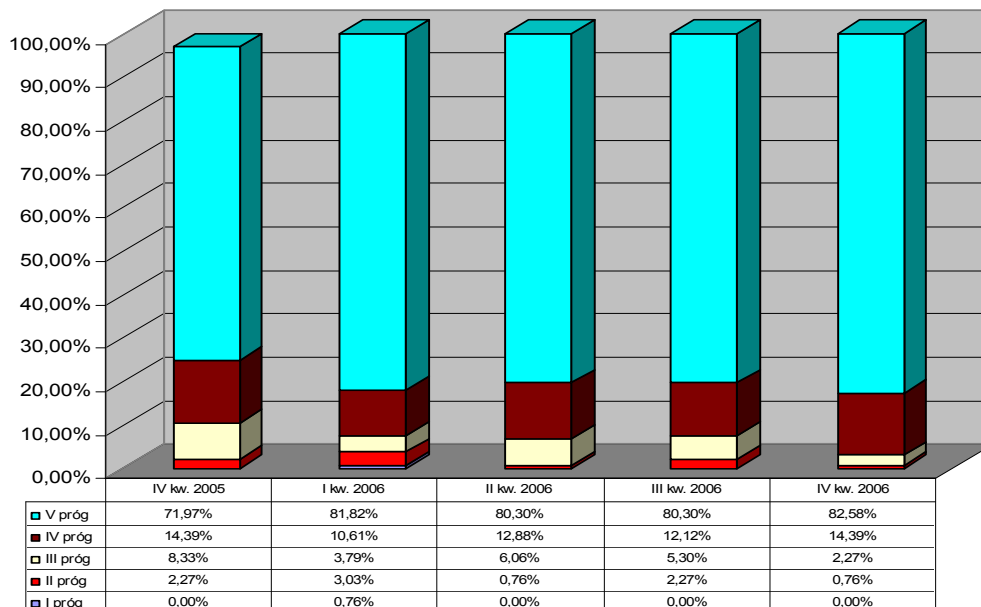
W 2006 roku główny nacisk położono na podniesienie jakości przesyłanych danych w

zbiorach centralnych i sprawozdaniach generowanych z systemów informatycznych.

Progi zgodności danych wg „Koncepcji utrzymania i rozwoju Systemu Informatycznego w Jednostkach Organizacyjnych Pomocy Społecznej (aplikacja Pomocy Społecznej)” na lata 2006-2008 przedstawiają się następująco:

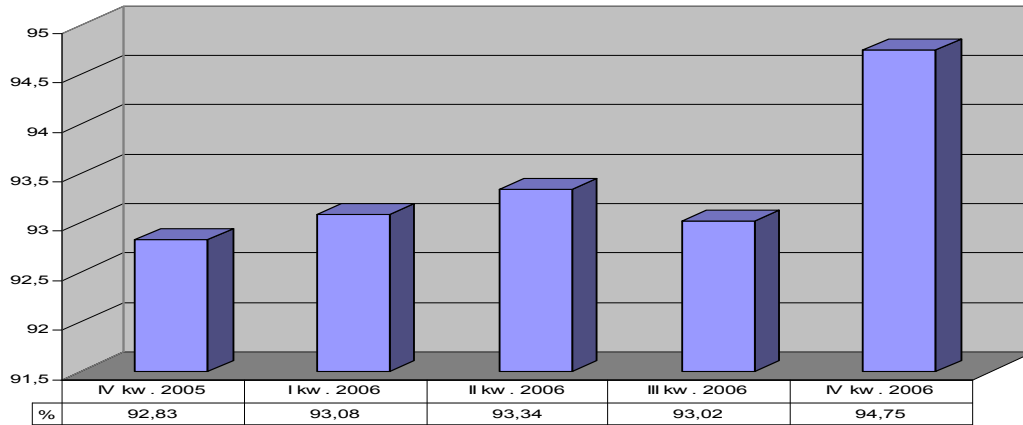
- I PRÓG - zgodność w przedziale 0 - 20 %
- II PRÓG - zgodność w przedziale 20 - 50 %
- III PRÓG - zgodność w przedziale 50 - 75 %
- IV PRÓG - zgodność w przedziale 75 - 90 %
- V PRÓG - zgodność powyżej 90 %.

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej województwa podlaskiego w większości (82,58%) osiągnęły na koniec 2006r. V próg zgodności, jednakże nadal dane przesyłane z nielicznych co prawda jops (3,3%) nie osiągają 75% zgodności zbiorów centralnych.

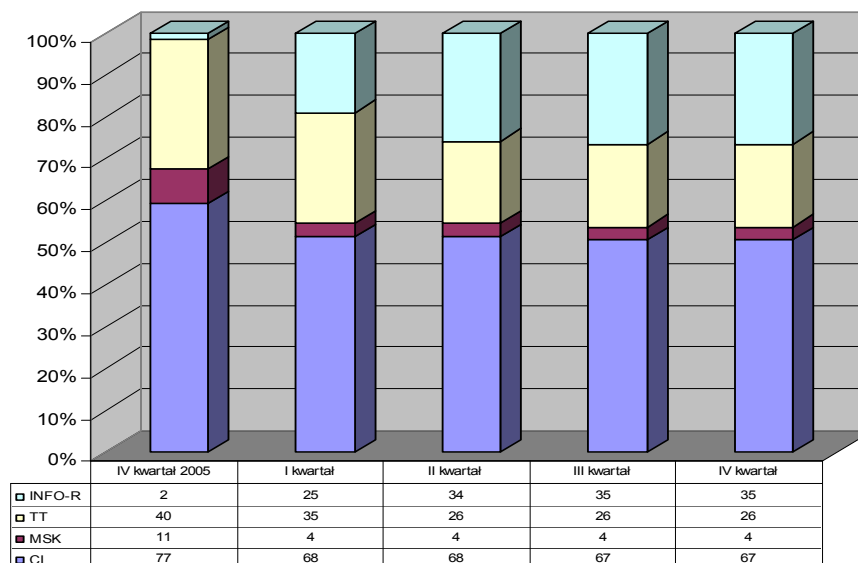
Struktura zgodności danych wg przesłanych zbiorów centralnych.

Ciągły wzrost jakości danych zawartych w zbiorach centralnych wykazuje tendencje rosnąca i zbliżająca się do progu 100 % W trzecim kwartale 2006 zaznaczył się nieznaczny spadek zgodności będący skutkiem zmiany oprogramowania użytkowego w 33 jednostkach pomocy społecznej na rzecz aplikacji „HELIOS” firmy Info-R ze Skoczowa. Uzupełnienie danych i wyrównanie poziomy nastąpiło w IV kwartale 2006.

Średnia zgodność na podstawie przesyłu zbiorów centralnych do P UW

Na początku 2006 roku w ośrodkach pomocy społecznej powstał pewien niepokój, bowiem MPiPS nie było w stanie wpłynąć na dostawców oprogramowania, którzy nie otrzymali homologacji czasowej i zapewnić ciągłości używania aplikacji zgodnej z wymogami homologacyjnymi. W związku z tym wiele jednostek pomocy społecznej stanęło przed koniecznością natychmiastowej zmiany oprogramowania. Zaczęły one intensywnie poszukiwać najbardziej optymalnego oprogramowania, posiadającego homologację MPiPS. Platforma użytkownika, jaką proponowali dostawcy w swoich aplikacjach, a także środowisko, w którym aplikacja była implementowana i oferowany zakres migracji danych były najważniejszymi kryteriami wyboru dostawcy. Firma INFO-R Urszula Kuc ze Skoczowa, po otrzymaniu homologacji stała się głównym centrum zainteresowania i swoistym buforem dla tych jednostek.

Struktura dostawców systemu do obsługi zadań realizowanych przez JOPS

Utrzymanie wysokiej zgodności z tendencją rosnącą było możliwe dzięki zaangażowaniu osób odpowiedzialnych za wdrożenie i utrzymanie systemu w całej strukturze systemu w województwie. Znaczny wpływ na podniesienie wyników miało dofinansowanie tego zadania ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Dodatkowe środki na to zadanie w wysokości 120.000 zł. przeznaczone zostały przede wszystkim na instalacje i szkolenia wdrożeniowe oraz modernizację starego sprzętu i zakup niezbędnych urządzeń.

Równolegle z pozyskiwaniem zbiorów centralnych prowadzone były prace związane z instalacją i wdrożeniem aplikacji gSAC i pozyskaniem sprawozdań również w formie elektronicznej z homologowanego oprogramowania. Prowadzone w tym kierunku intensywne działania doprowadziły do wdrożenia aplikacji gSAC i pozyskania w IV kwartale sprawozdań ze wszystkich jednostek pomocy społecznej naszego województwa w formie elektronicznej z zakresu:

- realizacji świadczeń – MPiPS – 03,
- realizacji zadania z zakresu dożywiania,
- opłaconych składek zdrowotnych,
- opłaconych składek emerytalno-rentowych.

Bardzo dobry wynik osiągnięty w zakresie ilościowym otrzymywanych sprawozdań, jak i zadawalająca jakość pozwoliły na podjęcie decyzji o odstąpieniu od przysyłania sprawozdań w formie dotychczas stosowanych plików Excela na rzecz sprawozdań generowanych w aplikacji. Poczynając od pierwszego kwartału 2007 sprawozdania będą przyjmowane i agregowane tylko w formacie generowanym przez aplikację do ewidencji zadań pomocy społecznej.

6. Domy pomocy społecznej

W bilansie potrzeb na 2006r. nie przewidziano zmian w zakresie liczby domów pomocy społecznej, ani też w zakresie liczby miejsc w tych domach.

Na koniec grudnia 2006r. na terenie województwa funkcjonowały 22 domy pomocy społecznej, w tym 15 samorządowych i 7 niepublicznych, prowadzonych przez Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi, Caritas Diecezji Łomżyńskiej, Zarząd Okręgowy Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej i Zarząd Główny Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej oraz stowarzyszenie Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Zdzisław Konikowski. W

stosunku do 2005r. liczba domów nie uległa zmianie

Według stanu na 31 grudnia 2006r. łączna liczba miejsc w domach pomocy społecznej prowadzonych przez w/wymienione podmioty wynosiła 2.293, w tym: 206 dla osób w podeszłym wieku, 786 miejsc dla osób przewlekle somatycznie chorych, 650 dla osób przewlekle psychicznie chorych, 110 dla osób niepełnosprawnych intelektualnie dorosłych oraz 541 dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie.

W ciągu 2006r. z adaptacji i remontów pozyskano 30 nowych miejsc, ale jednocześnie z powodu rozgęszczenia, dokonywanego w ramach dochodzenia do obowiązującego standardu, tyle samo miejsc zlikwidowano. W efekcie sytuacja w tym zakresie, w stosunku do 2005r. nie uległa zmianie.

Na koniec grudnia 2006. w domach pomocy społecznej przebywało 2260 mieszkańców, w tym 288 osób przyjętych w 2006r. W porównaniu do roku poprzedniego liczba osób przyjętych w ciągu roku wzrosła o 43.

Porównując liczbę miejsc w poszczególnych domach ze stanem mieszkańców na 31 grudnia 2006r. należy stwierdzić, iż w 9 domach pozostawało łącznie 54 wolnych miejsc (w tym 30 miejsc dla osób przewlekle psychicznie chorych uruchomionych w 1 dps w końcu roku, pozostałe wolne miejsca – po kilka miejsc w różnych typach domów), natomiast w 7 domach (różnych typów) liczba mieszkańców przekraczała liczbę miejsc łącznie o 27 osób.

Jednocześnie na umieszczenie w domach oczekiwało 134 osoby (tj o 14 więcej, niż w 2005r.), w tym najwięcej do domów dla osób przewlekle somatycznie chorych – 79 i dla osób przewlekle psychicznie chorych – 47 osób

W 2006 r. w domach pomocy społecznej kontynuowano realizację programów naprawczych. Były one finansowo wspierane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, które na realizację programów naprawczych przekazało dotację celową z budżetu państwa w kwocie 600 tys. zł na wydatki bieżące oraz w kwocie 400 tys. zł na wydatki inwestycyjne. W ramach wydatków bieżących w 8 domach dofinansowano zakup wyposażenia do pokoi mieszkalnych, kuchenek, pomieszczeń do terapii i rehabilitacji, przeprowadzono prace remontowe i modernizacyjne. Ze środków inwestycyjnych skorzystały 4 domy, w tym 2 na rozbudowę i budowę oraz 2 – na zakupy inwestycyjne.

Obowiązujący standard, do końca grudnia 2006 osiągnęło 11 domów (50% ogólnej liczby domów), a podmioty prowadzące te domy uzyskały zezwolenie Wojewody Podlaskiego na czas nieokreślony:

1. DPS w Augustowie, przy ul. 3- go Maja (dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie)

2. DPS w Augustowie, przy ul. Studzienicznej (dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie)
3. DPS w Brańsku (dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku)
4. DPS w Białowieży (dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku)
5. DPS w Garbarach (dla osób przewlekle psychicznie chorych)
6. DPS w Łomży (dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie)
7. DPS w Łomży (dla osób w podeszłym wieku)
8. DPS w Mocieszach (dla osób przewlekle somatycznie chorych)
9. DPS w Suwałkach (dla osób przewlekle somatycznie chorych)
10. DPS w Tykocinie (dla osób przewlekle psychicznie chorych)
11. DPS w Uhowie (dla osób przewlekle somatycznie chorych), przy czym decyzja w sprawie zezwolenia na prowadzenie tego Domu została wydana w styczniu 2007r. na wniosek złożony w grudniu 2006r.

Pozostałe 11 domów nie osiągnęły standardu w zakresie:

- likwidacji barier architektonicznych (w Grajewie, Siemiatyczach, w Białymstoku przy ul. Świerkowej i w Jałówce)
- instalacji windy (w Siemiatyczach, Jałówce – dot. filii w Łążniach i Starzynie)
- instalacji systemu przyzywowo - alarmowego (w Białymstoku przy ul. Baranowickiej, Jałówce, Choroszczy, Sejnach, Grajewie i w Starzynie)
- instalacji systemu alarmowo – przeciwpożarowego (w Jałówce, Sejnach i Starzynie)
- infrastruktury dziennej (oba domy w Białymstoku, oraz domy w Sejnach, Siemiatyczach i Jałówce – dot. filii w Łążniach)
- norm powierzchniowych pokoi mieszkalnych (w Sejnach, Siemiatyczach, w Białymstoku przy ul. Baranowickiej i w Jałówce – dot. filii w Łążniach)
- wyposażeniu pokoi mieszkalnych (w Kozarzach, Siemiatyczach i Białymstoku przy ul. Baranowickiej)
- warunków sanitarnych zakresie dostępności do łazienek (w Sejnach, Siemiatyczach, w obu domach w Białymstoku oraz w Jałówce)
- warunków sanitarnych zakresie dostępności do toalet (w Siemiatyczach, w obu

domach w Białymstoku oraz w Jałowie)

- przystosowania łazienek i toalet do potrzeb osób niepełnosprawnych (w Choroszczy, Czerewkach, Jałowie, Mońkach i Sejnach)
- norm w zakresie wyżywienia i organizacji posiłków (w Białymstoku przy ul. Baranowickiej, Choroszczy i Siemiatyczach)
- zakresu usług opiekuńczych i wspomagających (w Starzynie)
- norm zatrudnienia pracowników socjalnych (w Sejnach, w Białymstoku przy ul. Baranowickiej i Świerkowej, Czerewkach, Choroszczy i Starzynie)
- zapewnienia kontaktów z psychologiem/psychiatrą (w Siemiatyczach i Starzynie)
- norm zatrudnienia pracowników zespołu terapeutyczno – opiekuńczego (w Czerewkach, Choroszczy, Jałowie, Sejnach, Siemiatyczach i Starzynie).

Domy te funkcjonują na podstawie zezwoleń warunkowych wydanych przez Wojewodę Podlaskiego na okres do 31 grudnia 2006r., które na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2006r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej zachowują moc do końca 2010 r.

Z informacji uzyskanych z domów pomocy społecznej wynika, że 3 domy zamierzają uzyskać obowiązujący standard w 2007r. , 3 - w 2008r., a 4 - do 2010r. Natomiast DPS w Starzynie nie ma szans na dostosowanie się do obowiązujących wymogów, toteż prowadząca ten dom Rada Naczelna PKPS, zamierza przekształcić go w placówkę zapewniającą całodobową opiekę osobom w podeszłym wieku, w ramach działalności statutowej.

W 2006r. średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w domu pomocy społecznej wynosił od 3.669 zł. w DPS w Białymstoku przy ul. Baranowickiej (dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie) i 2.398 zł. w Białymstoku przy ul. Świerkowej (dla osób przewlekle somatycznie chorych) do 1.278 zł. w Garbarach (dla osób przewlekle psychicznie chorych) i 1.466 zł. w DPS w Mocieszach (dla osób przewlekle somatycznie chorych). Domy Pomocy Społecznej w Białymstoku były „najdroższymi” domami także w 2005r. Najniższy koszt utrzymania w dps w 2005r. wynosił 1.482 zł. – w DPS w Mocieszach.

Na utrzymanie mieszkańców domów pomocy społecznej, skierowanych do dps przed 1.01.2004 r., powiaty otrzymały w 2005r. dotację z budżetu państwa w wysokości 32.620.171 zł. Na koniec grudnia 2006r. liczba tych mieszkańców wynosiła 1.989 tj. o 186 osób mniej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego.

Poza domami pomocy społecznej, całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym i osobom w podeszłym wieku, zapewniają **placówki** prowadzone w ramach działalności statutowej przez Kościół Katolicki, inne kościoły, związki wyznaniowe, organizacje społeczne, fundacje i stowarzyszenia lub w ramach działalności gospodarczej. Tego rodzaju działalność, statutowa lub gospodarcza, może być prowadzona wyłącznie po uzyskaniu zezwolenia wojewody.

W 2006r. zezwolenie Wojewody Podlaskiego otrzymały 2 kolejne placówki, tak że na koniec roku na podstawie zezwoleń funkcjonowało ich 11., w tym 4 prowadzone przez Kościół Prawosławny, 1 – przez Kościół Chrześcijan Baptystów, 1 – przez zgromadzenie zakonne i 5 placówek należących do osób fizycznych prowadzących, działalność gospodarczą. Placówki te łącznie oferowały 477 miejsc, z których 45 miejsc na koniec grudnia 2006r. pozostało niewykorzystanych.

Tylko 1 placówka spośród w/wymienionych osiągnęła wszystkie obowiązujące standardy i otrzymała zezwolenie Wojewody na czas nieokreślony. Pozostałe placówki nie spełniały wymaganych norm w zakresie: likwidacji barier architektonicznych, instalacji windy, minimalnej powierzchni pokoi mieszkalnych i wyposażenia tych pokoi, dostępności do łazienek i toalet, a także w zakresie poziomu i rodzaju usług opiekuńczych. Placówki te uzyskały zezwolenia na czas określony do 31 grudnia 2006r.

W roku ubiegłym 2 podmioty prowadzące tego rodzaju placówki w ramach działalności gospodarczej bez zezwolenia Wojewody, zostały ukarane karą pieniężną w wysokości po 10.000 zł.

7. Ośrodki wsparcia

7.1 Powiatowe ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Potrzebę utworzenia ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi do Bilansu na 2006r. zgłosił powiat siemiatycki, który jednakże nie wystąpił o dotację na ten cel (jest to zadanie administracji rządowej), mimo że jako zagrożenie dla realizacji tego zadania wskazały brak środków. Pozostałe dwa powiaty (hajnowski i suwalski) prowadzące takie ośrodki sygnalizowały brak środków adekwatnych do potrzeb.

Inne powiaty nie podjęły dotychczas inicjatywy tworzenia infrastruktury dającej wsparcie dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Ośrodki w Hajnówce (przekształcony ze środowiskowego domu samopomocy) i w

Lipniaku (powiat suwalski) dysponują łącznie 76 miejscami pobytu dziennego. Koszt utrzymania tych ośrodków wyniósł w roku ubiegłym 1.074 tys. zł, a koszt utrzymania 1 miejsca w Lipniaku wynosił 1.025 zł, a w Hajnówce -1.168 zł miesięcznie.

7.2 Program wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Program „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi” przyjęty w 2006r. przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej, nie wzbudził w naszym województwie dużego zainteresowania, chociaż na finansowe wsparcie projektów z tego zakresu przeznaczono (podobnie jak w roku 2005r.) kwotę 3.000.000 zł.

O dotację mogły ubiegać się, po uzyskaniu opinii wojewody dotyczącą projektowanego przedsięwzięcia, jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego, organizacje pozarządowe prowadzące działalność w zakresie pomocy społecznej oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancji wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności w zakresie pomocy społecznej. Projekty powinny były zawierać propozycje działań wynikające z lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, zgodne z celami określonymi w Programie oraz zmierzające do budowania lokalnej, kompleksowej sieci oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Podczas, kiedy w 2005 roku jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe złożyły osiem projektów, to w roku ubiegłym – tylko o trzy, a wśród oferentów nie było żadnej organizacji pozarządowej.

Do konkursu przystąpiły:

- 1/ Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Suwałkach – „Wsparcie psychologiczno-terapeutyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi” – 10.900 zł,
- 2/ Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi w Lipniaku - „Partnerski konkurs plastyczno-malarsko-wikliniarsko-ceramiczny jako element rozwoju aktywizacji i edukacji osób niepełnosprawnych po przebytych kryzysie psychicznym oraz znoszenie barier społecznych i zapobieganie wykluczeniu społecznemu” – 36.358,75 zł.
- 3/ Urząd Miejski w Augustowie – „’Od uczestnika do pracownika’ – kontynuacja zadań na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi” – 16.000 zł.

Łączny koszt realizacji zadań określonych w programach wyniósł 63,4 tys. zł (w roku

poprzednim -99,6 tys. zł), w tym wnioskowana dotacja – 61,5 tys. (2005r. – 84,1 tys. zł).

Minister Pracy i Polityki Społecznej zaakceptował dwa programy : MOPS w Suwałkach oraz UM w Augustowie i udzielił dotację w wysokości odpowiednio 10.000 zł, i 16.000 zł. na ich realizację.

7.3 Inne ośrodki wsparcia

W województwie podlaskim funkcjonuje bardzo mała ilość ośrodków wsparcia. Zarówno w 2005 roku, jak i w roku ubiegłym tylko jeden powiat wykazał prowadzenie i finansowanie Ośrodka Wspierania Rodziny (świetlica dzienna dla 20 osób), natomiast powiat grodzki Białystok finansował prowadzenie przez podmioty niepubliczne dwóch takich placówek (świetlice socjoterapeutyczne prowadzone przez Stowarzyszenie Droga oraz przez Zgromadzenie zakonne). Tylko jedna gmina (m. Łomża) prowadzi ośrodek wsparcia (Klub Seniora dla 120 osób), a jedna (m. Siemiatycze) finansuje prowadzenie takiej placówki przez Caritas (Świetlica terapeutyczna dla 20 osób).

Inne placówki, to – poza wykazanymi przy omawianiu poszczególnych zadań - podobnie jak w 2005r.:

- 3 dzienne domy pomocy prowadzone przez gminy z łączną liczbą miejsc 295,
- 2 domy dla samotnych matek z dziećmi prowadzone przez podmioty niepubliczne (łącznie mogących dać schronienie 20 matkom z małymi dziećmi).

Ponadto w gminach: Kolno, Mały Płock, Szudziałowo oraz w Sejnach (w ramach działalności organizacji pozarządowej) działają Kluby Integracji Społecznej, a w powiecie bielskim powstało Centrum Integracji Społecznej (prowadzone przez stowarzyszenie), które aktualnie realizują zadania mające przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu osób dotkniętych bezrobociem .

8. Opieka nad dzieckiem i rodziną

8.1 Placówki opiekuńczo –wychowawcze

W województwie podlaskim, uwzględniając typ i specyfikę działań placówek, wg stanu na koniec 2006r. funkcjonowały (wpisane do rejestru prowadzonego przez Wojewodę):

- 3 placówki socjalizacyjne (w tym jedna niepubliczna),
- 4 rodzinne domy dziecka,
- 10 placówek wielofunkcyjnych, w tym 2 niepubliczne, łączących działania socjalizacyjne, interwencyjne i inne działania na rzecz pomocy dziecku i rodzinie; 2 placówki - (Domy

Dziecka Nr 1 i 2 w Białymstoku) przekształciły się z placówek socjalizacyjnych w wielofunkcyjne;

- 9 placówek wsparcia dziennego (w tym jedna publiczna), które dysponowały 445 miejscami.

Poza rejestrem, wg informacji gmin i powiatów, działało ponad 60. świetlic socjoterapeutycznych, środowiskowych, wychowawczo – terapeutycznych, szkolnych, profilaktycznych dla dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym itp.

W porównaniu do 2005r. liczba całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych w 2006r. nie uległa zmianie. Żaden z powiatów nie zgłosił do Bilansu potrzeby utworzenia takiej placówki, mimo że w 8. nie ma ich w ogóle.

Nadal największą ich ilością placówek całodobowych dysponuje miasto Białystok, gdzie istnieje 5. placówek wielofunkcyjnych, w tym 2. placówki niepubliczne (1 prowadzona przez zgromadzenie zakonne i 1 - przez stowarzyszenie) oraz 2. placówki rodzinne a także powiat białostocki, który prowadzi 3. placówki. Pozostałe 7. powiatów prowadzi po 1 placówce opiekuńczo – wychowawczej.

Placówki całodobowe na koniec grudnia 2006r. posiadały łącznie 627 miejsc, tj. o 34 mniej w stosunku do 2005r. Zmniejszenie liczby miejsc nastąpiło w wyniku działań podejmowanych w ramach dochodzenia do standardów oraz likwidacji Rodzinnego Domu w Szczebrze.

Wg stanu na koniec 2006r. w placówkach całodobowych przebywało 625 dzieci. Główne przyczyny ich umieszczenia to: alkoholizm rodziców, niewydolność wychowawcza rodziców, demoralizacja rodziców, choroba rodziców, bezrobocie, ubóstwo oraz sieroctwo pełne i niepełne, ale także inne, wśród których wystąpiły: wykorzystywanie seksualne, fizyczne, brak opieki rodzicielskiej, porzucenie dziecka przez rodzica czy samowolne opuszczenie rodziny.

W stosunku do 2005r. zwiększyła się liczba dzieci umieszczonych z powodu alkoholizmu rodziców, niewydolności wychowawczej rodziców, choroby rodziców oraz innych przyczyn, zmniejszyła się natomiast liczba dzieci umieszczonych z powodu demoralizacji rodziców, ubóstwa oraz bezrobocia i sieroctwa.

Pobyt dziecka w placówce całodobowej powinien mieć charakter przejściowy – do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej.

W okresie 2006r. w **placówkach wielofunkcyjnych** na miejscach socjalizacyjnych przebywało **534** dzieci, z czego 21% wychowanków przebywało w placówce ponad 3 lata (o 24% mniej w stosunku do 2005r.).

W placówkach rodzinnych przebywało **22** wychowanków (o 5 dzieci więcej niż w roku ubiegłym), z czego 12 wychowanków przebywało w tych placówkach powyżej 3 lat.

Najtrudniejsza sytuacja występuje w placówkach, do których przyjmowane są dzieci z interwencji. Pobyt dziecka przyjętego w charakterze interwencji nie powinien przekraczać 3 miesięcy (przedłużenie pobytu o kolejne 3 miesiące może nastąpić jedynie wówczas, gdy toczy się postępowanie sądowe w sprawie uregulowania sytuacji prawnej dziecka). W okresie 2006r. **w placówkach wielofunkcyjnych przebywało 126 wychowanków z tzw. interwencji**, z czego 50 przebywało dłużej niż 6 miesięcy. Liczba ta zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 38 dzieci.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze, zobowiązane były do końca roku 2006 osiągnąć obowiązujący standard opieki i wychowania. W tym celu opracowały i realizowały programy naprawcze. Do Bilansu powiaty zgłosiły potrzeby finansowe na realizację tych programów w wysokości 1.625 tys. zł, w tym z własnych środków 545 tys. zł, pozostałe środki planując pozyskać z innych źródeł. Realizacja programów naprawczych została w 2006r. dofinansowana ze środków budżetu państwa kwotą 177 tys. zł., jednak brak sprawozdawczości w tym zakresie nie pozwala stwierdzić, jakie środki własne (poza wymaganym przez ustawę udziałem w co najmniej takiej samej wysokości) powiaty zaangażowały w to zadanie

Placówki nie zdołały jednakże zrealizować wszystkich zadań przewidzianych w programach naprawczych i w efekcie do końca grudnia 2006r. tylko 1 placówka (Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Łomży) spełniła wszystkie wymogi .

Pozostałe placówki nie osiągnęły standardu w zakresie:

- pomieszczeń do wypoczynku,
- miejsc do cichej nauki,
- aneksów kuchennych,
- pomieszczeń do zajęć terapeutycznych i sportowych,
- pokoi do spotkań z osobami odwiedzającymi,
- pokoju gościnnego,
- pokoju pielęgniarki,
- pokoju dla dzieci chorych,
- liczby wychowanków w placówce.,

ale - ze względu na zmianę ustawy o pomocy społecznej , standardy te mają osiągnąć do 2010 roku.

Obowiązująca norma w zakresie liczby wychowanków w całodobowej placówce, to

nie więcej niż 30 dzieci przebywających w placówce jednocześnie. W województwie podlaskim tylko w 5 placówkach liczba przebywających wychowanków nie przekraczała 30. W pozostałych, liczba dzieci znacznie przekraczała tę normę. W celu osiągnięcia standardu w tym zakresie, placówki, poza likwidacją miejsc, podejmowały działania organizacyjne, zmierzające do przekształcenia placówki w wielofunkcyjną łączącą różne zakresy działania. W 2006r. 3 placówki socjalizacyjne przekształciły się w wielofunkcyjne, w których powstały grupy: socjalizacyjne, interwencyjne oraz wsparcia dziennego, a w jednej z placówek także grupa dla dzieci z zaburzeniami psychicznymi.

Mimo, iż liczba wychowanków w każdej z grup nie przekroczyła 30, to faktycznie jednak wszyscy wychowankowie przebywali w tej samej placówce, nie będąc rozdzieleni.

Wszystkie placówki rodzinne posiadają liczbę miejsc zgodną z wymogami, a więc od 4 do 8.

Na terenie województwa podlaskiego funkcjonuje 16 mieszkań usamodzielnienia dla wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych (w tym 1 powstało w 2006r.), w których może przebywać 67 wychowanków (o 6 więcej w stosunku do 2005r.).

Mieszkania te usytuowane są w strukturze placówek, jak i poza placówkami, w tzw. środowisku otwartym. Na terenie placówek znajduje się 8 mieszkań z 34 miejscami. Pozostałe 8 mieszkań, utworzonych w środowisku otwartym, dysponuje 33 miejscami. Na koniec 2006r. w mieszkaniach usamodzielnienia przebywało łącznie 58 wychowanków w wieku 15-20 lat.

Ponadto powiat łomżyński utworzył w 2006r. mieszkanie usamodzielnienia, przeznaczone dla 1 wychowanka z rodziny zastępczej lub z placówki. Jest to już 5 mieszkanie w tym powiecie. W przygotowaniu jest kolejne samodzielne mieszkanie dla 14 wychowanków, które będzie funkcjonowało na terenie miasta Białegostoku.

Praca z rodzinami naturalnymi dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych jest celem nadrzędnym kadry biorącej czynny udział w procesie opiekuńczo – wychowawczym. Dziecko winno powrócić do naturalnego środowiska, a jeśli nie jest to możliwe trafić do zastępczego środowiska rodzinnego. W wyniku powziętych działań w 2006r. 147 wychowanków wróciło do rodzin naturalnych (w 2005r. - 128 dzieci). Dla 48 dzieci znaleziono rodziny zastępcze (w 2005r. – dla 38 dzieci), 47 dzieci przysposobiono, w tym 18 wychowanków adoptowano za granicą (w 2005r. przysposobiono również 47 dzieci, w tym 25 – w ramach adopcji zagranicznej), 2 dzieci umieszczono w placówce rodzinnej (w 2005r. – 1 dziecko).

Pozostałe standardy m.in. w zakresie: żywienia, opieki zdrowotnej, zajęć wyrównawczych, kompensacyjnych, terapeutycznych i rewalidacyjnych, dostępu do nauki, zajęć pozalekcyjnych, rekreacyjno-sportowych i kulturalnych, opieki nad dziećmi, przestrzegania praw dziecka, wyposażenia w odzież, obuwie, przedmioty osobistego użytku, leki oraz kwotę pieniężną do własnego dysponowania przez dzieci zostały osiągnięte.

8.2 Ośrodki adopcyjno-opiekuńcze

Na terenie województwa podlaskiego, w miastach będących powiatami działają 4 ośrodki adopcyjno-opiekuńcze (w Białymstoku, Suwałkach oraz 2 w Łomży, w tym 1 niepubliczny). Sytuacja w tym zakresie nie ulega zmianie od kilku lat.

Ośrodki adopcyjno-opiekuńcze pełnią funkcję diagnostyczno-konsultacyjną, których celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka, pełnienia funkcji rodziny zastępczej i placówki rodzinne. Zadaniem ich jest także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób prowadzących rodziny zastępcze i placówki rodzinne oraz rodziców naturalnych dzieci objętych tymi formami opieki. Białostocki Ośrodek prowadzi ponadto Wojewódzki Bank Danych o dzieciach zakwalifikowanych do przysposobienia i rodzinach zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka. Ośrodki Adopcyjno-Opiekuńcze w Białymstoku i Suwałkach współpracują z placówkami rodzinnymi w zakresie okresowej oceny sytuacji wychowanków oraz udzielają pomocy w opracowywaniu indywidualnych planów pracy z dzieckiem.

Ośrodki, aby prawidłowo wypełniać swoje zadania, powinny dysponować co najmniej dwoma pomieszczeniami, osobno do terapii rodzinnej oraz do spotkań z osobami zgłaszającymi gotowość przysposobienia dziecka, gwarantujące osobom korzystającym z usług ośrodka dyskrecję w prowadzonych sprawach.

Warunki lokalowe ośrodków adopcyjno-opiekuńczych w województwie podlaskim są zróżnicowane. Braki w zakresie wymaganych pomieszczeń wykazują ośrodki w Suwałkach i Łomży, bowiem rolę pomieszczenia do spotkań z osobami zgłaszającymi gotowość przysposobienia dziecka spełnia gabinet dyrektora lub pokoje pedagoga i psychologa. Istniejące pomieszczenia wyposażone są w niezbędne meble i urządzenia pomocne do prowadzenia badań, jak również do szkoleń rodziców adopcyjnych i zastępczych.

Ośrodki prowadzą szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze i adopcyjne. W województwie podlaskim kandydaci szkoleni są następującymi (zatwierdzonymi przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej) programami: „Rodzina”, (OAO w Białymstoku),

„PRIDE - Rodzinna opieka zastępcza/adopcja" (OAO w Suwałkach i Łomży) i „Dziecko czeka..." (Katolicki OAO w Łomży).

Tylko 3 powiatowe centra pomocy rodzinie (w powiatach: białostockim, hajnowskim i sejneńskim) szkolą we własnym zakresie kandydatów na rodziny zastępcze. Szkolenia takie dla rodzin z powiatów: grajewskiego, kolneńskiego, monieckiego, siemiatyckiego, wysoko-mazowieckiego i zambrowskiego prowadzi Ośrodki Adopcyjno – Opiekuńcze w Łomży (5) i Białymstoku (1), jednak bez stosownych porozumień, na zasadzie „umów grzecznościowych". Doborem rodzin zastępczych ze względu na potrzeby dziecka samodzielnie zajmują się centra pomocy rodzinie w powiatach monieckim i zambrowski, pozostałe korzystają w tym zakresie z usług ośrodków adopcyjnych, również na zasadach nieformalnych.

8.3 Rodziny zastępcze

Zgłoszone do Bilansu potrzeby w zakresie organizowania opieki w rodzinach zastępczych określone zostały ogólną kwotą 13.310,2 tys. zł wydatków, niezbędnych do realizacji tego zadania. Wydatki poniesione faktycznie na 1.608 dzieci (w 2005r. – 1.550) umieszczonych w trakcie roku w 1.118 rodzinach zastępczych (2005r. -1059) wyniosły 11.336 tys. zł, (w 2005r. – 10.502,7 tys. zł).

Spośród 1.118 rodzin zastępczych, aż 87,6% to rodziny spokrewnione z dzieckiem. Wśród 139 rodzin niespokrewnionych jest 15 rodzin zawodowych(w tym 4 wielodzietne, 1 specjalistyczna i 4 o charakterze pogotowia rodzinnego), w których umieszczonych było 44 dzieci..

Średni miesięczny koszt utrzymania dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej wyniósł (bez pomocy na zagospodarowanie) 641,96 zł (w roku poprzednim 606,24 zł)), a w rodzinie niespokrewnionej z dzieckiem – 889,91 zł (w 2005r.-876,01 zł

koszt świadczeń przyznanych rodzinom zastępczym w 2006r. -
ogółem 11.336 zł, w tym:

8.4 Pomoc na usamodzielnianie pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych i osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze

Zgodnie z Bilansem powiaty przewidywały potrzebę udzielenia wychowankom opuszczającym placówki opiekuńczo -wychowawcze pomocy na usamodzielnienie:

- 1/ pieniężnej na usamodzielnienie – dla 55 osób o wartości 2267.823 zł;
- 2/ pieniężnej na kontynuowanie nauki dla 201 osób na kwotę 1.023.857 zł
- 3/ w formie rzeczowej na zagospodarowanie dla 74 osób na kwotę 195.506 zł
- 4/ w uzyskaniu zatrudnienia – dla 208 osób,
- 5/ w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych dla 25 osób na kwotę 26.580 zł, jednocześnie planując objęcie 208 wychowanków pracą socjalną.,
łącznie dla 355 osób na kwotę 1.513.566 zł.

Potrzeby w zakresie usamodzielnienia wychowanków rodzin zastępczych w Bilansie ujęto łącznie dla wszystkich form usamodzielnienia, przyjmując, że obejmą one 761 świadczeniobiorców, a koszt tych świadczeń wyniesie 3.712.528 zł.

Usamodzielnieniem związanym z kosztami bezpośrednimi planowano zatem objąć 1.116 wychowanków , a łączny koszt pomocy zaplanowano na 5.226.094 zł.

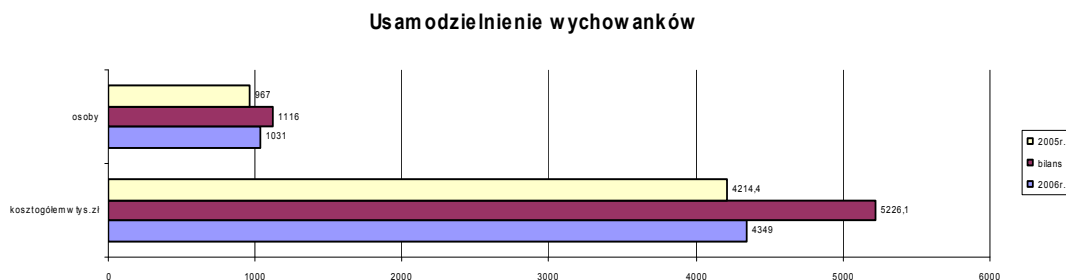
Pomocy, o której mowa w pp. 1 i 2 udziela powiat właściwy ze względu na miejsce pobytu dziecka przed umieszczeniem w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej, natomiast do udzielania pomocy w pozostałych formach zobowiązany jest powiat na terenie, którego osiedli się usamodzielniony wychowanek.

W roku 2006 pomoc pieniężną na usamodzielnienie otrzymały 42 osoby, w tym 18 wychowanków rodzin zastępczych i 18 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych (tj. odpowiednio o 4 i 7 więcej niż w roku 2005), a także 6 osób opuszczających zakłady poprawcze, młodzieżowe albo specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze.

Pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki otrzymało 608 osób z rodzin zastępczych (o 19 więcej niż w 2006r.) i 213 osób z placówek opiekuńczo-wychowawczych (o 29 więcej niż w 2005r.). Ponadto z tej pomocy skorzystały 53 osoby z pozostałych placówek.

Pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej otrzymało 55 wychowanków w rodzinach zastępczych i 31 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, podczas gdy w 2005r. z pomocy tej skorzystało 63 osób z rodzin zastępczych i 38 – z placówek typu rodzinnego i socjalizacyjnego. Pomoc w tej formie przyznano także 12 wychowankom młodzieżowych ośrodków wychowawczych.

W 2006r. na pomoc usamodzielnianym wychowankom rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo –wychowawczych powiaty wydatkowały: na pomoc pieniężną – 178.957zł., na kontynuowanie nauki – 3.536.190 zł., na pomoc w formie rzeczowej – 339.496 zł. Podobnie koszty te kształtowały się w roku poprzednim i wyniosły: pomoc pieniężna – 117.254zł., kontynuowanie nauki – 3.522.461 zł., pomoc w formie rzeczowej – 343.595 zł.

Pomocy w zakresie zapewnienia warunków mieszkaniowych, udzielono zaledwie 1 wychowankowi, opuszczającemu rodzinę zastępczą, któremu zaoferowano mieszkanie chronione i 10 – opuszczającym placówki opiekuńczo–wychowawcze, przy czym 7 wychowankom - w mieszkaniach chronionych.

Dla porównania, w 2005r. pomocy w zakresie zapewnienia warunków mieszkaniowych udzielono 2 wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze i 9 – opuszczającym placówki opiekuńczo–wychowawcze. Pomoc ta polegała na umożliwieniu zamieszkania w mieszkaniach chronionych, w których umieszczono 8 wychowanków.

W województwie podlaskim funkcjonuje 7 mieszkań chronionych, w tym jedno w powiecie kolneńskim została utworzone w 2006r. w ramach programu opieki nad dzieckiem i rodziną. Mieszkania prowadzone są przez: powiat białostocki (3 mieszkania - 10 miejsc), m. Białystok (1 mieszkanie - 3 miejsca) i m. Suwałki (2 mieszkania - 5 miejsc), powiat kolneński (1 mieszkanie – 3 miejsca).

Pomoc w zatrudnieniu, w 2006r. otrzymało zaledwie 2 wychowanków placówek opiekuńczo –wychowawczych oraz 1 z rodziny zastępczej i 1 z młodzieżowego ośrodka wychowawczego. (w 2005r pomoc taką otrzymało tylko 2 wychowanków placówek opiekuńczo –wychowawczych). Pracą socjalną objęto 680 usamodzielnianych osób, w tym 462 wychowanków rodzin zastępczych, podczas kiedy w 2005 roku pomoc taką otrzymało 858 osób, w tym 675 wychowanków z rodzin zastępczych.

Wszystkie powiaty, w większym lub mniejszym zakresie, monitorują sytuację osób usamodzielnionych po opuszczeniu przez nich rodziny zastępczej, bądź placówki. W niektórych przypadkach brak jest jednak możliwości monitoringu ich sytuacji życiowej

(wychowankowie wyjechali za granicę, zmienili miejsce zamieszkania nie pozostawiając żadnej informacji o aktualnym miejscu pobytu).

8.5 Finansowe wspieranie programów z zakresu „Opieki nad dzieckiem i rodziną”

W kwietniu 2006 r. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej opracowało Program Wspierania Jednostek Samorządu Terytorialnego w Budowaniu Lokalnego Systemu Opieki nad Dzieckiem i Rodziną. Na finansowe wspieranie programów Minister Pracy i Polityki Społecznej przeznaczył w 2006 r. kwotę 7.696.000 zł (w 2005 r. - 6.696.000 zł), w tym 5.615.000 zł na realizację zadań z zakresu opieki nad dzieckiem i rodziną + 2.081.000 zł na realizację zadań wynikających z Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży (z przeznaczeniem na tworzenie specjalistycznych placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego, na rozwój niespokrewnionych z dzieckiem zawodowych specjalistycznych rodzin zastępczych wychowujących dzieci zagrożone niedostosowaniem społecznym, a także na tworzenie mieszkań chronionych dla pełnoletnich wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych).

O dotacje mogły ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego.

Przy ocenie programów opracowanych i zgłaszanych przez jednostki samorządu terytorialnego były brane pod uwagę przede wszystkim te programy, które uwzględniały budowanie spójnego lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną. Za zadania priorytetowe przyjęto przekształcanie placówek opiekuńczo-wychowawczych w celu osiągnięcia standardów opieki i wychowania, rozwój profilaktyki niedostosowania społecznego i przeciwdziałanie przestępczości wśród dzieci i młodzieży poprzez tworzenie i umacnianie środowiskowych form pomocy dzieciom i rodzinie, rozwój niespokrewnionych z dzieckiem zawodowych rodzin zastępczych, tworzenie mieszkań chronionych dla pełnoletnich wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych, tworzenie mieszkań usamodzielnienia dla wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych.

W roku 2006 r. samorządy, które złożyły najlepsze Programy miały możliwość zaprezentowania ich w formie publikacji, a także w trakcie ogólnopolskich spotkań i konferencji jako godne naśladowania „Dobre Praktyki”. Jednostki samorządu terytorialnego mogły wziąć także udział w Konkursie na Najlepszy Program Lokalnego Systemu Opieki nad

Dzieckiem i Rodziną. Celem konkursu było promowanie dobrych rozwiązań w zakresie budowania lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, upowszechnienie wiedzy z zakresu wspierania rodzin niewydolnych wychowawczo oraz sposobów rozwiązywania problemów w rodzinie.

Tylko 3. jednostki samorządu terytorialnego z terenu naszego województwa (w 2005r. było ich 5.) złożyło zaledwie 5. programów (roku poprzednim było ich 10.). Łączny koszt realizacji zadań określonych w programach wynosił 272.513 zł (2005 r. - 802.285 zł), w tym wnioskowana dotacja – 184.864 zł (2005 r. - 428.827 zł). Wnioski zawierały propozycje działań wynikające ze strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz zawarte w lokalnych systemach opieki nad dzieckiem i rodziną.

Minister Pracy i Polityki Społecznej dokonał wyboru ofert i udzielił wsparcia finansowego w łącznej wysokości 89.000 zł. na realizację 4. projektów:

1. Zarządowi Powiatu Kolneńskiego – „Przystań” – mieszkanie chronione dla pełnoletnich wychowanków opuszczających placówki zapewniające całodobowe utrzymanie dla osób opuszczających rodziny zastępcze” – 13.000 zł (niedostosowanie),
2. Zarządowi Powiatu Białostockiego – „Przekształcenie placówki opiekuńczo – wychowawczej – Domu Dziecka w Supraślu w celu osiągnięcia standardów opieki i wychowania” – 36.000 zł (opieka),
3. Zarząd Powiatu Białostockiego – „Powiatowa akcja promująca tworzenie rodzin zastępczych – ‘Szukam Mamy, szukam Taty’ – 20.000 zł (opieka),
4. Powiatowi Siemiatyckiemu – „Utworzenie przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Siemiatyczach Zespołu Specjalistycznego Poradnictwa Rodzinnego” – 20.000 zł (opieka).

9. Pomoc uchodźcom

Udzielanie uchodźcom pomocy, mającej na celu wspieranie procesu ich integracji, jest zadaniem powiatu z zakresu administracji rządowej.

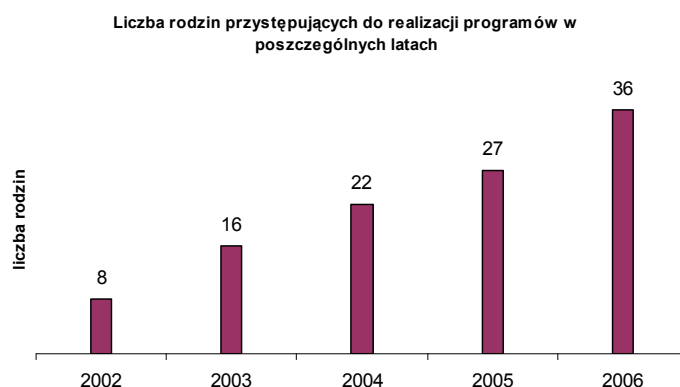
Pomoc uchodźcom udzielana była w ramach indywidualnego programu integracji, którego realizacja trwa przez okres jednego roku. W tym okresie uchodźcy korzystali z pomocy, obejmującej:

- 1/ świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego,
- 2/ opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne,

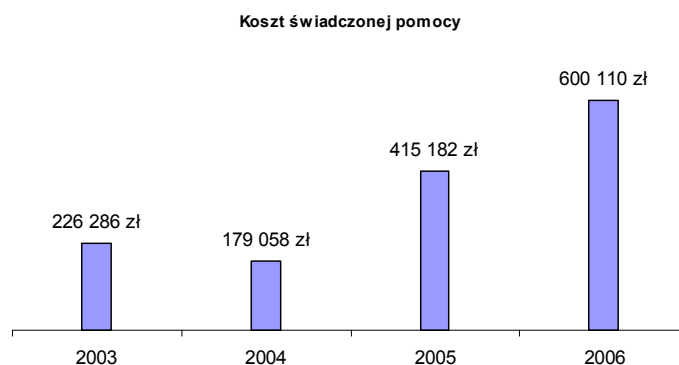
3/ specjalistyczne poradnictwo socjalne.

W województwie podlaskim od kilku lat obserwuje się systematyczny wzrost liczby uchodźców ubiegających się o pomoc w integracji ze środowiskiem. Są to głównie obywatele Federacji Rosyjskiej narodowości czecheńskiej.

Liczba osób przystępujących do realizacji programów integracyjnych wzrasta z roku na rok. W 2006r. o pomoc w tej formie zwróciło się 36 rodzin (118 osób), tj. o 9 rodzin (30 osób) więcej niż w roku poprzednim. Tendencje wzrostową na przełomie 5 lat przedstawia poniższy wykres:

Jednocześnie zwiększył się, ponad dwukrotnie, ze 179.058 zł. w 2004r. do 415.182zł w 2005r. koszt tej pomocy. Wykonanie w poszczególnych latach przedstawia poniższy wykres.

Wymienione świadczenia realizowane były w ramach zadań z zakresu administracji rządowej, zatem powiaty, na terenie których zamieszkiwali uchodźcy, otrzymywali na ich finansowanie dotację budżetową. Dotychczas uchodźcy osiedlali się głównie w Białymstoku, ale także w Łomży i pow. zambrowskim. Poniższy wykres przedstawia koszty poniesione w 2006r. na realizację programu pomocy uchodźcom ze względu na powiat realizujący zadanie.

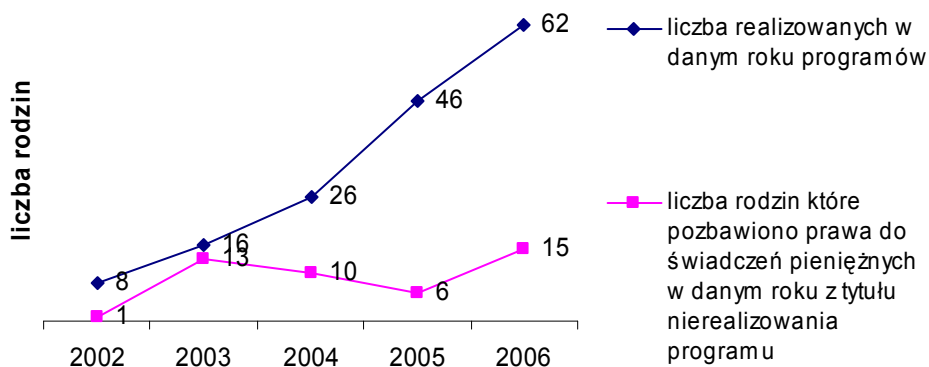
Wysokość świadczeń ze względu na powiat realizujący zadanie

Należy jednakże zauważyć, iż województwo podlaskie nie jest ich docelowym miejscem zamieszkania. Wielu uchodźców w trakcie realizacji indywidualnego programu integracji migruje do innego województwa lub za granicę. Wśród osób, które przystąpiły do realizacji programu w 2006r., województwo podlaskie opuściły 2 rodziny - 6 osób, które zmieniły miejsce zamieszkania i kontynuowały realizację programu na terenie innego województwa, natomiast kolejne 2 rodziny - 7 osób, odstąpiły od realizacji wynikających z programu ustaleń. Województwo podlaskie opuszczają także ci uchodźcy, którzy przez okres 12 miesięcy korzystali z przysługujących im świadczeń i zakończyli realizację programu integracyjnego.

Poniższy wykres przedstawia liczbę rodzin realizujących programy integracyjne w danym roku bez względu na rok w którym przystąpiły do ich realizacji oraz liczbę rodzin którym z różnych powodów odebrano świadczenia z tego tytułu.

Liczba osób realizujących program, w tym rodzin które pozbawiono prawa do świadczeń pieniężnych

IV. WYNIKI KONTROLI

W 2006 r. pracownicy Wydziału Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego przeprowadzili łącznie 97 kontroli w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w zakresie objętym niniejszą oceną:

1. W 25 gminach przeprowadzono kontrolę kompleksową ośrodków pomocy społecznej, stwierdzając między innymi:
 - w 9. brak było przyjętej strategii rozwiązywania problemów społecznych;
 - w 13 co prawda strategia została opracowana, ale była dokumentem bardzo ogólnym, bez ustalenia konkretnych działań, nawet na najbliższy okres, bez określenia kalendarza osiągnięcia celów ani źródeł finansowania zamierzeń, tak że trudno uznać przyjęte w tych gminach dokumenty za prawidłową strategię;
 - w 20. gminach nie stworzono gminnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną
 - w 10. - pomimo upoważnienia kierownika do prowadzenia postępowania w sprawach dotyczących świadczeń rodzinnych, w Ośrodku nie utworzono komórki organizacyjnej ds. realizacji świadczeń rodzinnych, a zatem postępowanie w tych sprawach odbywało się kosztem zadań z zakresu pomocy społecznej;
 - w 8 ośrodkach ich kierownicy nie spełniali wymagań kwalifikacyjnych dla zajmowania stanowiska określonych w art. 122 ust. 1 ustawy , bowiem nie posiadają specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej;
 - w 10. ośrodkach liczba pracowników nie była zgodna z normą określoną w art. 110 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, tj. było ich mniej niż 1 na 2.000 mieszkańców;
 - w 1. decyzje w sprawie zmiany wysokości zasiłku stałego podejmowano bez wszczęcia postępowania administracyjnego w sprawie i przeprowadzenia wywiadu środowiskowego;
 - w 1. brak było współpracy z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy;
 - w 11. prowadzenie postępowania administracyjnego było dotknięte wadami w różnym zakresie (np. brak potwierdzenia odbioru decyzji, wydanie decyzji bez przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, brak wymaganych prawem dokumentów potwierdzających dochód, brak wywiadów u osób zobowiązanych do alimentacji itp.);
 - w 2 gminach specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi były świadczone przez osoby nie posiadające odpowiednich kwalifikacji;

- w 1. wywiady środowiskowe przeprowadzał aspirant pracy socjalnej.
- 2. W 5. ośrodkach pomocy społecznej przeprowadzono kontrole doraźne na skutek skarg.

W roku 2006 do Wojewody Podlaskiego 25 skarg (2005r. -5) dotyczących postępowania kierowników i pracowników ośrodków pomocy społecznej wobec osób ubiegających się o pomoc, nie przyznania „pomocy suszowej”, świadczeń rodzinnych lub zaliczki alimentacyjnej, odmowy, poprawy warunków mieszkaniowych itp. Do rozpatrzenia właściwym organom przekazano 19. skarg, a 6. (w tym 3 dotyczące świadczeń pomocy społecznej) rozpatrzono we własnym zakresie, tylko 1. uznając za zasadną w części dotyczącej stosowania procedur administracyjnych .

W wyniku kontroli doraźnych stwierdzono wskazane wyżej nieprawidłowości w prowadzonym postępowaniu administracyjnym.

3. W trakcie kontroli realizacji zadań pomocy społecznej przez samorząd województwa stwierdzono, że nie utworzono regionalnego ośrodka polityki społecznej – jako jednostki organizacyjnej.
4. W trzech powiatach skontrolowano realizację zadań w zakresie udzielania pomocy uchodźcom w ramach indywidualnego programu integracji; nieprawidłowości nie stwierdzono;
5. w 6 organizacjach pozarządowych w zakresie realizacji 7 umów dotyczących pomocy bezdomnym (bez uwag),
6. W 12 gminach skontrolowano funkcjonowanie systemu informatycznego POMOST,
7. Przeprowadzono 23 kontrole w domach pomocy społecznej (w tym 4 kompleksowe, 9 problemowych i 10 doraźnych w związku z wnioskami podmiotów prowadzących domy o wydanie zezwolenia na czas nieokreślony). Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły w szczególności:
 - braku wskaźnika zatrudnienia w zespołach terapeutyczno – opiekuńczych,
 - dostępu do drobnych posiłków i napoi między posiłkami,
 - indywidualnych planów wspierania mieszkańców, dokumentacji z prowadzonej terapii zajęciowej i funkcji pracownika pierwszego kontaktu
 - kwalifikacji pracowników oraz
 nieprzyjemnych zapachów w pokojach mieszkalnych i innych pomieszczeniach domu.
8. W ramach nadzoru nad placówkami opiekuńczo – wychowawczymi skontrolowano 21 jednostek organizacyjnych, stwierdzając nieprawidłowości między innymi w zakresie:

- kwalifikacji kadry,
- braków w dokumentacji pedagogicznej
- niewłaściwej atmosfery, niesprzyjającej rozwojowi dzieci,
- niedostatecznej opieki w porze nocnej, braku diagnoz psychologiczno – pedagogicznych,
- nieuwzględnianie wszystkich niezbędnych aspektów przez Zespołu oceniające sytuację dziecka, oraz
- wszczynania postępowania w sprawach adopcji dziecka przed uregulowaniem jego sytuacji prawnej..

V. UWAGI KOŃCOWE I WNIOSKI

Ze wstępu do „Bilansu potrzeb w zakresie pomocy społecznej w województwie podlaskim na 2006r.” wynika, iż ideą jego opracowania – poza obowiązkiem wynikającym z przepisów ustawy o pomocy społecznej - było ... „poznanie sposobu realizacji zadań pomocy społecznej przez gminy i powiaty...oraz określenie występujących barier.....utrudniających bądź uniemożliwiających prawidłowe wypełnienie różnorodnych zadań czy wręcz nie podejmowanie ich w ogóle.”

Z analizy potrzeb zgłoszonych do Bilansu przez jednostki samorządu terytorialnego oraz ich porównania z danymi zawartymi w sprawozdawczości, dotyczącej poszczególnych świadczeń, wynika duża różnica między prognozami a realizacją wszystkich w zasadzie zadań. Zarówno gminy, jak i powiaty, jako główne zagrożenie dla prawidłowego wykonania planowanych zadań podały „brak środków”, „trudną sytuację finansową” , „niewystarczające środki zabezpieczone w budżecie” i tym podobnie.

Bardziej szczegółowo (zbyt szczegółowo [nawet w groszach] , jak na potrzeby takiego opracowania), szacowane były potrzeby dotyczące wypłacania poszczególnych świadczeń pomocy społecznej, bowiem szacunki oparte były o sprawozdawczość za poprzedni okres.

Sporadycznie natomiast w Bilansie wykazywano potrzeby z zakresu tworzenia infrastruktury pomocowej, przy czym tu również zagrożenia upatrywano w braku środków, braku lokalu, ale także kuriozalnie w „braku społecznej akceptacji w nagłaśnianiu problemów rodziny” (przy stwierdzonej potrzebie objęcia pomocą 500 osób z rodzin dotkniętych problemami opiekuńczo- wychowawczymi), czy „obawie przed stygmatyzacją i

innych oporach wewnętrznych potencjalnych świadczeniobiorców, oczekujących na ‘cud’” (przy zgłoszonej potrzebie utworzenia placówki dla 50 osób z rodzin z problemami wychowawczymi). Jako problemy występujące w zapewnieniu pomocy osobom starszym, niepełnosprawnym, przewlekle chorym i osobom z zaburzeniami psychicznymi wykazywano między innymi brak infrastruktury, środków, lokali, etatów, chętnych do prowadzenia czy rozległość terenu, ale w Bilansie znalazło się też szokujące wytłumaczenie braku problemów w tym zakresie: „Problemy nie występują z uwagi na bliskość Białegostoku, gdzie mieszkańcy korzystają np. z opieki w Hospicjum”.

W efekcie – nie utworzono żadnej, z wykazanych jako niezbędne, placówek (np. noclegownia, środowiskowy dom samopomoc, stołówka, poradnia specjalistyczna, ośrodek wsparcia. ,inne), tymczasem już istniejące - nie obejmują swoim zasięgiem wszystkich gmin i powiatów, a zakresem działania nie są w stanie zaspokoić występujących potrzeb, ani tym bardziej – rozwiązać chociaż części problemów osób i rodzin dotkniętych różnymi dysfunkcjami. Tym samym efektywność pozamaterialnych form pomocy należy uznać za niedostateczną.

W trakcie sporządzania Bilansu. spośród 118 gmin, aż 63 nie miały opracowanej „strategii rozwiązywania problemów społecznej”. Z tych, które taką strategię miały – tylko 30 zabezpieczyło środki na jej realizację w 2006r. w łącznej kwocie 9.267 tys. zł , z tym że wielkość środków była bardzo zróżnicowana i wynosiła od 1 tys. do 3.200 tys. zł. Z braku danych nie jest możliwe odniesienie się do faktycznego wykonania zadań wynikających ze strategii, chociaż wydaje się wielce prawdopodobnym, że w wielu wypadkach wykazane na realizację strategii środki są tymi samymi, które zabezpieczono na wypłatę świadczeń pomocy społecznej lub finansowanie już istniejących placówek (w tym utrzymanie ośrodków pomocy społecznej). Zresztą przyjęte przez gminy strategie miały tak duży stopień ogólności (o czym wyżej w wynikach kontroli), że również z tego względu ocena stopnia ich realizacji byłaby niemożliwa.

Ponadto stwierdzić należy, że przy sporządzaniu niniejszej oceny trudno było dokonać tego „z uwzględnieniem bilansu potrzeb” ze względu na jego drobiazgowość w części dotyczącej planowanych poszczególnych zadań, a zwłaszcza ich kosztów, oraz rozbieżność przyjętych do Bilansu danych z posiadaną przez tutejszy Wydział sprawozdawczością., która również nie umożliwia uzyskania wielu niezbędnych do oceny danych. Zbyt ogólne natomiast, a przez to niemożliwe do weryfikacji, były „Wnioski końcowe” Bilansu.

W świetle przedstawionych wyżej informacji, analiz i uwag stwierdzić należy, iż funkcjonowanie systemu pomocy społecznej w województwie podlaskim w 2006r. nie uległo istotnym zmianom, a zatem i poprawie, w stosunku do roku poprzedniego. Nadal aktualne są wszystkie wnioski zawarte w poprzedniej ocenie., a także wnioski zawarte w Bilansie. Oznacza to konieczność podejmowania dalszych działań i zapewnienie środków na ich realizację, w celu :

1. Opracowania (lub zaktualizowania) przez wszystkie jednostki samorządu terytorialnego „strategii rozwiązywania problemów społecznych” wraz z określeniem celów, harmonogramów ich osiągnięcia oraz zabezpieczeniem środków na wykonanie przyjętych zadań, a następnie ich konsekwentna realizacja,
2. Zapewnienia wymaganego ustawą wskaźnika zatrudnienia pracowników socjalnych, poprzez zwiększenie ich zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej, a także zatrudnianie na określonych stanowiskach osób posiadających wymagane kwalifikacje,
3. Umożliwienie doskonalenia zawodowego pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, w tym kierowników/dyrektorów ośrodków pomocy społecznej w zakresie specjalizacji z organizacji pomocy społecznej oraz pracowników socjalnych w zakresie specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny, przy jednoczesnym zapewnieniu środków na częściowy zwrot kosztów uczestnictwa w szkoleniach przysługujący tej grupie zawodowej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej,
4. Zwiększenia zatrudnienia w większych ośrodkach pomocy społecznej , a przede wszystkim w powiatowych centrach pomocy rodzinie, w szczególności o konsultantów, specjalistów pracy socjalnej, specjalistów pracy z rodziną, pracowników socjalnych, radców prawnych,
5. Efektywniejszego wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na udzielanie pomocy oraz zabezpieczenie w budżetach gmin środków na realizację wszystkich zadań, w szczególności o charakterze obowiązkowym, a zwłaszcza w zakresie:
 - zapewnienia środków własnych na zasiłki okresowe i przyznawania tych świadczeń w kwotach wyższych niż minimalna wysokość finansowana z dotacji budżetowej, pozwalających na konkretne wsparcie osoby/rodziny pozostającej w trudnej sytuacji życiowej,
 - zapewnienia usług opiekuńczych, w tym, specjalistycznych,

- kierowania osób wymagających całodobowej opieki do domów pomocy społecznej.
- 6. Podniesienia jakości sporządzanej sprawozdawczości z wykorzystaniem systemów informatycznych,
- 7. Zapewnienia terminowej realizacji programów naprawczych w domach pomocy społecznej i placówkach opiekuńczo – wychowawczych,
- 8. Organizowania środowiskowych domów samopomocy oraz powiatowych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 9. Rozwoju rodzinnych form opieki zastępczej, w tym w szczególności rodzin zastępczych zawodowych oraz rodzinnych domów dziecka,
- 10. Tworzenia specjalistycznych placówek zapewniających pomoc osobom i rodzinom będącym w sytuacji kryzysowej, w tym dotkniętym przemocą w rodzinie – ośrodków interwencji kryzysowej, placówek specjalistycznego poradnictwa, ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- 11. Rozwijania poradnictwa specjalistycznego, w szczególności prawnego, pedagogicznego, psychologicznego oraz objęcie przez powiaty ośrodków pomocy społecznej pomocą metodyczną,
- 12. Przekształcania placówek opiekuńczo –wychowawczych w placówki wielofunkcyjne zapewniające wychowankom możliwość przygotowania się do samodzielności życiowej w grupach usamodzielnienia.
- 13. Zwiększenia zakresu pomocy mieszkaniowej udzielanej wychowankom opuszczającym rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo–wychowawcze, w szczególności poprzez tworzenie mieszkań chronionych, a także inne niematerialne formy wsparcia,
- 14. Zapewnienia pełnej realizacji wieloletniego programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”, w tym poszerzania bazy żywieniowej, podnoszenia jakości posiłków, a także objęcia dożywianiem wszystkich osób wymagających pomocy w tej formie,
- 15. Intensyfikację działań aktywizujących osoby korzystające z pomocy społecznej poprzez zwiększenie współpracy a urzędami pracy, rozwój systemu prac społecznie użytecznych, oraz tworzenie bądź inicjowanie utworzenia centrów i klubów integracji społecznej ,
- 16. Efektywniejszą współpracę z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami w zakresie realizacji różnych zadań pomocy społecznej,
- 17. Integrowania służb oraz organizacji pozarządowych w celu zwiększania skuteczności działań na rzecz rozwiązywania istniejących problemów społecznych.